

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TECHNISCH RAPPORT KENNIS EN VAARDIGHEDEN VAN BEGINNENDE LERAREN IN HET FUNDEREND ONDERWIJS

DE STAAT VAN HET ONDERWIJS 2023

Mei 2023

1 Inhoud

1	Inhoud	2
2	Inleiding	3
3	Methoden	4
3.1	Databronnen	4
3.2	Statistische analyses	5
3.3	Definities	5
4	Resultaten.....	7
4.1	Beginnende leraren	7
4.1.1	<i>Representativiteit.....</i>	<i>7</i>
4.1.2	<i>Achtergrondkenmerken</i>	<i>7</i>
4.1.3	<i>Zicht op het functioneren van beginnende leraren.....</i>	<i>9</i>
4.1.4	<i>Opgedane kennis tijdens de opleiding.....</i>	<i>10</i>
4.1.5	<i>Basisvaardigheden</i>	<i>21</i>
4.1.6	<i>Vaardigheden in de klas.....</i>	<i>24</i>
4.1.7	<i>Begeleiding</i>	<i>26</i>
4.2	Beginnende en ervaren leraren	31
4.2.1	<i>Achtergrondkenmerken</i>	<i>31</i>
4.2.2	<i>Opgedane kennis tijdens de opleiding.....</i>	<i>31</i>
4.2.3	<i>Vaardigheden in de klas.....</i>	<i>33</i>
4.2.4	<i>Gedrag in de klas.....</i>	<i>36</i>
5	Referenties.....	40

2 Inleiding

Van goede leraren wordt verwacht dat ze vakinhoudelijke kennis en effectieve (vak)didactische vaardigheden hebben en dat ze in staat zijn de ontwikkeling van hun leerlingen te volgen en hun instructie daarop aan te passen. Uit onderzoek blijkt dat beginnende leraren over het algemeen minder onderwijskwaliteit leveren dan leraren met meer ervaring (Gerritsen, Plug & Webbink, 2017; Coenen et al., 2018; SvHO, 2019). In de eerste jaren voor de klas doen beginnende leraren blijkbaar kennis en vaardigheden op die nodig zijn, maar die in de opleiding niet (genoeg) aan bod komen. De opleiding van leraren is beperkt qua beschikbare tijd en de inhouden die aandacht krijgen. Zo is er sprake van een primaire oriëntatie op didactische vaardigheden, terwijl de inhoudelijke vakbekwaamheid secundair is (Scheerens en Kirschner, 2021). Ook differentiëren is een vaardigheid die veelal weinig aandacht krijgt in de opleidingen (Visscher, 2021). Om meer zicht te krijgen op de kennis en vaardigheden van beginnende leraren beantwoorden we in dit technisch rapport de volgende onderzoeksvragen:

Wat zijn de kennis en vaardigheden van beginnende leraren, ook ten opzichte van meer ervaren leraren, en sluiten deze aan bij wat scholen vragen en waarop ze begeleiding aanbieden?

- Wat zijn de kennis en vaardigheden van beginnende leraren?
- Welke begeleiding krijgen beginnende leraren?
- Zijn er verschillen in kennis en vaardigheden tussen beginnende leraren en meer ervaren leraren?

3 Methoden

3.1 Databronnen

Basisregister onderwijs (BRON)

De Basisregistratie Onderwijs (BRON) bestanden bevatten onderwijsregistraties zoals door Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) verkregen van de instellingen en geleverd aan de Inspectie van het Onderwijs. Het betreft de inschrijving van studenten op peildatum 1 oktober van het betreffende studiejaar.

Vragenlijst voor beginnende leraren

Aan het begin van schooljaar 2022-2023 is via DUO een vragenlijst uitgezet onder alle gediplomeerden van een lerarenopleiding (pabo, tweedegraads hbo, eerstegraad hbo master en universitaire lerarenopleiding (ulo) in het bekostigd onderwijs (diplomajaar 2018-2019) en alle gediplomeerden van een lerarenopleiding (tweedegraads hbo) in het niet-bekostigd onderwijs (diplomajaar 2019). In totaal zijn 8.380 (pabo: 3.554, tweedegraads hbo: 3.657, eerstegraads hbo: 424 en ulo: 745) gediplomeerden benaderd waarvan er na een herinnering 1.065 (pabo: 432, tweedegraads hbo, 428; eerstegraads hbo, 40 en ulo: 165) de vragenlijst (nagenoeg) volledig hebben ingevuld. Dit betekent een respons rate van 14,6% (pabo: 12,9%; tweedegraads hbo: 11,7%; eerstegraads hbo: 9,4%; ulo: 22,1%). Van de gediplomeerden die mee hebben gedaan aan het onderzoek heeft 80,8% minder dan 4 jaar werkervaring in het onderwijs (beginnende leraar). Momenteel werkt 90,0% van deze beginnende leraren in het funderende onderwijs (po: n = 316 en vo: n = 247). In de vragenlijsten werd onder andere gevraagd naar de inhoudelijke kennis, vakdidactiek, aspecten van leskwaliteit en basisvaardigheden van de beginnende leraren. Daarnaast is gevraagd wat voor begeleiding beginnende leraren hebben ontvangen en op welke kennis en vaardigheden deze begeleiding zich richtte.

Vragenlijst voor scholen met een (of meerdere) beginnende leraren

Aan het begin van schooljaar 2022-2023 is een vragenlijst uitgezet bij de contactpersonen van scholen in het funderend onderwijs (po (bo en sbo), so, vo en vso). Voor dit onderzoek is een steekproef getrokken van 300 clusters po (bo en sbo), 300 afdelingen vo (onderbouw, pro, vmbo-b, vmbo-k, vmbo-gt, havo, vwo), 100 oke so (so en vso). Uitgesloten van de doelpopulatie waren tijdelijke voorzieningen, buitenlandse scholen, isk en onvolledige afdelingen. Door andere toezichtsactiviteiten, verkeerde mailadressen en opheffingen van scholen/afdelingen zijn uiteindelijk in totaal 663 (po: 299; so: 49; vo: 265; vso: 50) scholen/afdelingen uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek. Om te controleren of de steekproef representatief was voor de doelpopulatie is gekeken naar een aantal schoolkenmerken. De verschillende steekproeven waren representatief voor de kenmerken denominatie, regio, stedelijkheid, risicoscore en, in het po, schoolgrootte. De vragenlijst kon alleen ingevuld worden wanneer er op de school een beginnende leraar werkzaam was. Een beginnende leraar werd gedefinieerd als maximaal 3 volledige schooljaren werkervaring in het onderwijs, geen zij-instromer in het beroep en vorig schooljaar al werkzaam op de school (in verband met het hebben van zicht op de kennis/vaardigheden van de beginnende leraar). Na 2 herinneringen zijn er 234 (po: 87; (v)so: 28; vo: 119) scholen met een beginnende leraar die de vragenlijst (nagenoeg) volledig hebben ingevuld. Bij het invullen van de vragenlijst werd gevraagd om één specifieke beginnende leraar in gedachten te houden. In de vragenlijsten werd onder andere gevraagd naar zicht op het functioneren van beginnende leraren en

de inhoudelijke kennis, vakdidactiek, aspecten van leskwaliteit en basisvaardigheden van de beginnende leraren. Daarnaast werd gevraagd wat voor begeleiding beginnende leraren hebben ontvangen en op welke kennis en vaardigheden deze begeleiding zich richtte.

Teaching and Learning International Survey (TALIS)

De Teaching and Learning International Survey (TALIS) is een internationale vragenlijst die in 2008, 2013 en 2018 is uitgezet onder leraren (niet alleen beginnende leraren) van 48 landen (OECD, 2019). In de vragenlijst werd onder andere gevraagd naar professionele ontwikkeling, leerovertuigingen, initiele voorbereiding door de opleiding, schoolklimaat, werktevredenheid, zelfeffectiviteit en feedback. In Nederland is de vragenlijst ingevuld door 1.504 leraren in het po en 1.884 leraren in het vo.

3.2 Statistische analyses

Beschrijvende analyses

Voor de antwoorden op de vragenlijst voor beginnende leraren, de scholenvragenlijst en de TALIS vragenlijst zijn rechte tellingen (percentages en gemiddelden, standaarddeviaties, minima en maxima) gemaakt. Voor geconstrueerde schalen is de Cronbach's alpha berekend en zijn de correlaties met andere schalen geschat.

Weging

Om te bepalen of de respons op de vragenlijst voor gediplomeerden van een lerarenopleiding representatief was, is voor een aantal kenmerken de verhouding tussen verschillende groepen getoetst met χ^2 -toetsen. Wanneer de respons op de vragenlijst voor bepaalde kenmerken niet representatief was voor de steekproef zijn antwoorden op de vragenlijst gewogen voor deze kenmerken. Weging zorgt ervoor dat antwoorden van respondenten die op basis van een of meerdere kenmerken ondervertegenwoordigd zijn zwaarder meewegen. Wanneer respondenten op basis van een of meerdere kenmerken juist oververtegenwoordigd zijn, zorgt de weefactor ervoor dat de antwoorden van deze respondenten minder zwaar meewegen.

Regressieanalyses

Voor een aantal geconstrueerde schalen is de samenhang met leerkracht- (bijvoorbeeld vooropleiding, geslacht), opleidings- (bijvoorbeeld opleidingsvorm, stageduur) en schoolkenmerken (bijvoorbeeld regio, schoolweging) onderzocht met lineaire fixed effect regressiemodellen.

3.3 Definities

Diplomajaar

Het studiejaar (1-10-t – 1-10-t+1) waarin een hbo of wo diploma is behaald.

Soort vooropleiding

Vmbo, mbo, havo, vwo, Europees Baccalaureaat, bachelorsdiploma hbo of wo, diploma behaald in het buitenland dat equivalent is aan een mbo 4-, havo-, vwo- of bachelorsdiploma (verder genoemd internationaal diploma).

Zij-instromer in de opleidig

Een student die in de 2 jaren voor de inschrijving in het ho geen onderwijs heeft

gevolgd.

Indirecte instroom

Een student die in een opleiding instroomt na eerder al een opleiding in het ho te hebben gevolgd.

Stedelijkheid

Stedelijkheid is bepaald op basis van de omgevingsadressendichtheid (oad) van de postcode waar een school/instelling zich bevindt. Voor deze variabele worden 5 verschillende categorieën onderscheiden: Zeer sterk stedelijk (2.500 of meer adressen per km²), sterk stedelijk (1.500 tot 2.500 adressen per km²), matig stedelijk (1.000 tot 1.500 adressen per km²), weinig stedelijk (500 tot 1.000 adressen per km²), niet stedelijk (minder dan 500 adressen per km²). Dit is de indeling die ook het CBS hanteert.

Armoedeprobleemcumulatiegebied

Een armoedeprobleemcumulatiegebied is een postcodegebied waarin zowel het percentage huishoudens met lage inkomens, als het percentage huishoudens met een uitkering én het percentage niet-westerse allochtonen hoger ligt dan 80% van alle postcodegebieden in Nederland.

4 Resultaten

4.1 Beginnende leraren

4.1.1 *Representativiteit*

Om te toetsen of de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld representatief waren voor alle uitgenodigde gediplomeerden van een lerarenopleiding is voor een aantal kenmerken gekeken naar de verhouding tussen de respons en de steekproef. Uit de resultaten bleek dat de respons representatief was voor de kenmerken bekostiging van de instelling waar de opleiding werd gevolgd, zij-instroom in de opleiding, opleidingsvorm en (in)directe instroom, maar niet voor geslacht (steekproef - 29,9% mannen en 70,1% vrouwen, respons: 32,9% mannen en 67,1% vrouwen, $\chi^2 (1) = 4,4$, $p = < 0,001$), leeftijd (steekproef - 7,4% 18 t/m 20, 46,8% 21 t/m 25, 19,5% 26 t/m 30 en 26,3% > 30; respons - 8,1% 18 t/m 20, 44,9% 21 t/m 25, 17,2% 26 t/m 30 en 29,9% > 30, $\chi^2 (3) = 9,8$, $p = < 0,001$), opleiding (steekproef - 42,4% pabo, 43,6% tweedegraads hbo, 5,1% eerstegraads hbo en 8,9% ulo, respons - 40,6% pabo, 40,2% tweedegraads hbo, 3,8% eerstegraads hbo en 15,5% ulo, $\chi^2 (3) = 59,6$, $p = < 0,001$) en vooropleiding (steekproef - 24,1% mbo, 46,0% havo, 23,3% vwo en 6,6% overig en onbekend en respons - 20,2% mbo, 40,0% havo, 32,3% vwo en 7,4% overig en onbekend, $\chi^2 (5) = 55,6$, $p = < 0,001$). Dit betekent dat in de respons vrouwen en 21- t/m 30-jarigen zijn ondervertegenwoordigd en gediplomeerden van de ulo en gediplomeerden met een vwo-vooropleiding zijn oververtegenwoordigd. In de beschrijvende analyses zijn alle percentages en gemiddeldes/standaarddeviaties daarom gewogen voor de kenmerken geslacht, leeftijd, vooropleiding en lerarenopleiding.

Voor de scholenvragenlijst is de verhouding van een aantal schoolkenmerken vergeleken tussen de respons en de totale steekproef om te bepalen of er verschillen zijn tussen de scholen/afdelingen die gereageerd hebben en/of beginnende leraren vaker werkzaam zijn op bepaalde scholen/afdelingen. De χ^2 -toetsen lieten zien dat er geen significante verschillen zijn in denominatie, regio, stedelijkheid en risicoscore tussen de respons en de steekproef.

4.1.2 *Achtergrondkenmerken*

Van de 316 beginnende leraren momenteel werkzaam in het po is de meerderheid tussen de 21 en 25 jaar oud (58,8%) en vrouw (83,2%). Nagenoeg alle beginnende leraren in het po hebben de pabo (98,4%) gevolgd en de meesten deden dit voltijd (78,5%). De meerderheid heeft voor de inschrijving bij de lerarenopleiding geen andere opleiding in het hoger onderwijs gevolgd (71,8%). Een klein deel van de beginnende leraren in het po heeft de lerarenopleiding gevolgd na 2 jaar niet in het hoger onderwijs ingeschreven te hebben gestaan (zij-instromer in de opleiding) (20,6%). De beginnende leraren gaven les in groep 1 (16,9%), 2 (19,3%), 3 (16,9%), 4 (17,9%), 5 (19,9%), 6 (20,9%), 7 (24,0%) en 8 (20,6%). Van de leraren die in meerdere groepen les gaven ($n = 134$), had ongeveer 4 van de 5 een combinatieklas.

Van de 247 beginnende leraren momenteel werkzaam in het vo zijn de meesten tussen de 21 en 25 jaar oud (40,9%) of boven de 30 jaar oud (35,6%). Het aantal vrouwen en mannen ligt dichtbij elkaar, namelijk 142 (57,5%) vrouwen

en 105 (42,5%) mannen. De meeste beginnende leraren in het vo hebben de tweedegraads hbo opleiding (59,5%) of ulo (35,6%) afgerond en komen van een bekostigde opleiding (97,2%). De meesten hebben voltijd gestudeerd (70,4%) en hebben eerder al een andere opleiding in het hoger onderwijs gevolgd. Een deel van de beginnende leraren is een zij-instromer in de opleiding (37,1%) en heeft twee jaar voor de start van de lerarenopleiding geen onderwijs in het hoger onderwijs gevolgd. Tabel 4.1 geeft een overzicht van de niveaus en leerjaren waar de beginnende leraren lesgeven en in Tabel 4.2 staat welke vakken ze geven.

Tabel 4.1: Percentage beginnende leraren dat lesgeeft per leerjaar, uitgeplitst naar niveau

		Totaal	
		%	n
Praktijkonderwijs	Leerjaar 1	1,7	4
	Leerjaar 2	1,3	3
	Leerjaar 3	0,8	2
	Leerjaar 4	1,3	3
	Leerjaar 5	0,4	1
Vmbo-b	Leerjaar 1	13,0	31
	Leerjaar 2	12,6	30
	Leerjaar 3	13,0	31
	Leerjaar 4	13,4	32
Vmbo-k	Leerjaar 1	13,4	32
	Leerjaar 2	16,4	39
	Leerjaar 3	16,4	39
	Leerjaar 4	15,1	36
Vmbo-g/t	Leerjaar 1	25,2	60
	Leerjaar 2	28,2	67
	Leerjaar 3	25,2	60
	Leerjaar 4	20,2	48
Havo	Leerjaar 1	23,5	56
	Leerjaar 2	27,3	65
	Leerjaar 3	30,7	73
	Leerjaar 4	35,3	84
	Leerjaar 5	29,0	69
Vwo	Leerjaar 1	29,8	71
	Leerjaar 2	33,2	79
	Leerjaar 3	30,7	73
	Leerjaar 4	33,6	80
	Leerjaar 5	32,4	77
	Leerjaar 6	24,8	59

Tabel 4.2: Percentage beginnende leraren dat lesgeeft in een bepaald vak

	Totaal	
	%	n
Nederlands	13,8	34
Wiskunde	17,0	42
Engels	10,9	27
Natuurkunde	5,7	14
Scheikunde	4,5	11
Biologie	10,1	25
Frans	3,6	9
Duits	6,5	16
Latijn	2,4	6
Grieks	2,0	5
Aardrijkskunde	7,7	19
Geschiedenis	9,3	23
Economie	6,9	17
Maatschappijleer	3,2	8
Techniek	1,2	3
Verzorging	1,2	3
Beroepsgericht profielvak	4,0	10
Praktijk(gericht) vak, namelijk...	8,9	22
Leergebiedoverstijgend vak, namelijk...	8,5	21
Anders, namelijk...	12,1	30
	2,8	7
	1,2	3

In het po werd de vragenlijst voor scholen in de meeste gevallen ingevuld door een directeur (87,4%) die gemiddeld 9,5 jaar (sd = 8,3) ervaring had in die functie. De beginnende leraar waarover de vragenlijst is ingevuld, had een gemiddelde leeftijd van 26,3 (sd = 5,7) en had de pabo afgerond (95,4%). De aanstelling van de beginnende leraar had een gemiddelde omvang van 0,9 (sd = 0,2) fte. De meeste beginnende leraren stonden voor groep 6 (27,4%) of groep 5 (26,2%), gevolgd door groep 4 (22,6%), groep 3 (16,7%) en groep 7 (15,5%). Beginnende leraren stonden het minst vaak voor groep 8 (6,0%).

De vragenlijst voor scholen is in het vo met name ingevuld door een directeur (34,5%), rector (16,8%), teamleider (18,5%) of schoolopleider (13,4%). De invullers hadden gemiddeld 8,5 (sd = 6,4) jaar ervaring in hun functie. De beginnende leraar waar de vragenlijst over is ingevuld, was gemiddeld 26,8 (sd 5,0) jaar oud en had een (beperkte) tweedegraads (81,0%) en/of eerstegraads (33,0%) lesbevoegdheid. De omvang van de aanstelling van de beginnende leraar was gemiddeld 0,8 (sd = 0,2) fte. De beginnende leraren gaven les op praktijkonderwijs (2,5%), vmbo-b (34,7%), vmbo-k (38,1%), vmbo-gt (57,6%), havo (48,3%) en/of vwo (44,9%).

4.1.3

Zicht op het functioneren van beginnende leraren

In het po geven vrijwel alle scholen aan voldoende (voldoende: 26,4%, ruim voldoende: 47,1% en goed: 26,4%) zicht te hebben op het functioneren van de beginnende leraar. Om zicht te houden maken de meesten gebruik van lesobservaties (88,5%), lesobservaties door collega's (62,1%), beoordeling door de leerkracht zelf (57,5%) en lesobservaties met een lesobservatieformulier (47,1%) (Tabel 4.3). Lesobservaties en lesobservaties door collega's worden gemiddeld het vaakst (ongeveer 4 keer per schooljaar) ingezet om zicht te houden. Ook in het vo vinden scholen dat zij voldoende (voldoende: 33,1%, ruim voldoende: 40,7% en goed: 22,9%) zicht hebben op het functioneren van

beginnende leraren. scholen geven aan het meest zicht te houden met lesobservatie(s) met een lesobservatieformulier (78,0%), beoordeling door de leerkracht zelf (53,4%) en beoordeling door leerlingen (57,6%) (Tabel 4.3). Gemiddeld genomen worden lesobservaties (met een lesobservatieformulier) en de beoordeling door de leerkracht zelf het vaakst (ruim 2 keer per schooljaar) ingezet. De ruime meerderheid geeft aan dat het zicht houden op het functioneren van beginnende leraren verschilt van het zicht houden op meer ervaren leraren (po: 81,2% en vo: 87,3%). Het meest genoemde verschil is de hogere frequentie van observaties en evaluatiemomenten en de aanwezigheid van extra begeleiding voor beginnende leraren.

Tabel 4.3: Informatie die de schoolleider gebruikt om zicht te krijgen op het functioneren van de beginnende leraar

	PO		VO	
	%	N	%	n
Geen	0,0	0	0,8	1
Lesobservatie(s)	88,5	77	35,6	42
Lesobservatie(s) met een lesobservatieformulier	47,1	41	78,0	92
Lesobservatie(s) door collega(s)	62,1	54	39,0	46
Lesobservatie(s) door collega(s) met een lesobservatieformulier	19,5	17	41,5	49
Beoordeling door de leerkracht zelf	57,5	50	53,4	63
Beoordelingen door collega's	13,8	12	36,4	43
Beoordelingen door de leerlingen	10,3	9	57,6	68
Beoordelingen door de begeleider(s)	36,8	32	41,5	49
Toetsresultaten van de leerlingen	33,3	29	37,3	44
Anders, namelijk...	36,8	32	17,8	21

4.1.4

Opgedane kennis tijdens de opleiding

Alle lerarenopleidingen leiden studenten op zodat ze de bekwaamheden verwerven die in de wettelijk vastgelegde bekwaamheidseisen onderwijspersoneel staan. Lerarenopleiders van lerarenopleidingen aan hbo instellingen hebben hiervoor onder andere kennisbases ontwikkeld voor de pabo en tweedegraads hbo lerarenopleiding. De generieke kennisbases beschrijven de algemene didactische, pedagogische en onderwijskundige kennis en vaardigheden van startbekwame leraren (zie <https://10voordeleraar.nl/kennisbases/publicaties> voor meer informatie).

In Tabel 4.4 staat een overzicht van de domeinen uit de generieke kennisbasis van de lerarenopleiding basisonderwijs die aan bod zijn geweest tijdens de opleiding volgens beginnende leraren die momenteel in het po werkzaam zijn. Nagenoeg alle beginnende leraren hebben op de opleiding kennis opgedaan over de ontwikkeling van de leerling (95,4%) en over theorieën over leren en ontwikkeling (96,4%). Ook pedagogisch handelen (96,4%) en didactisch handelen (97,4%) waren bij de overgrote meerderheid van de beginnende leraren opgenomen in de lerarenopleiding. Ongeveer de helft van de beginnende leraren in het po gaf aan geen kennis te hebben opgedaan over de school in de maatschappij (47,8%). Dit betekent dat ze geen les hebben gekregen over de invloed van de maatschappij op het onderwijs en samenwerken met partners in de omgeving van het onderwijs. Daarnaast heeft minder dan twee derde kennis opgedaan over het samenwerken met ouders (63,2%) en technologische ontwikkeling, i.e. digitale middelen benutten in de didactiek (63,2%).

De meerderheid van de beginnende leraren voelde zich voldoende tot goed voorbereid op de domeinen die het meest aan bod kwamen in de opleiding:

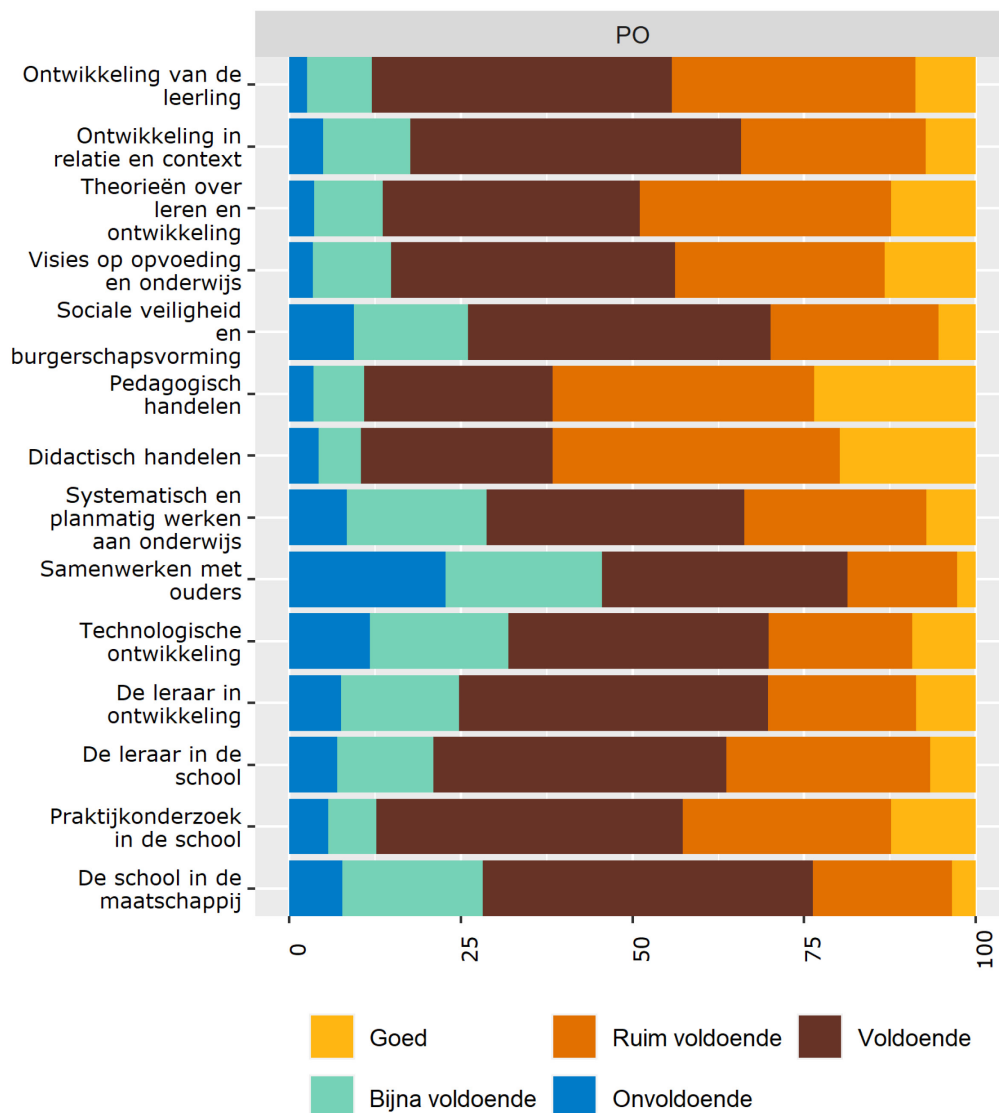
ontwikkeling van de leerling (88,1%), theorieën over leren en ontwikkeling (86,4%), pedagogisch handelen (89,1%) en didactisch handelen (89,6%). Op de school in de maatschappij voelde bijna driekwart (71,8%) zich voldoende voorbereid bij de start als leraar in het po. Iets meer dan de helft van de beginnende leraren gaf aan zich voldoende voorbereid te voelen op het samenwerken met ouders (54,4%) en dit gold voor technologische ontwikkeling voor ongeveer twee derde van de beginnende leraren (68,1%) (Figuur 4.1).

Zoals verwacht voelden beginnende leraren die aangaven dat meer onderwerpen aan bod waren gekomen op hun opleiding zich ook meer voorbereid. Verder hing de mate waarin beginnende leraren zich voorbereid voelden voor het domein de lerende en ontwikkelende leerling (gem = 3,35, sd = 0,77) samen met leeftijd ($B = -0,20$, $p < 0,001$) en vwo als vooropleiding ($B = 0,37$, $p < 0,01$), het domein onderwijs en opvoeding (gem = 3,19, sd = 0,68) hing samen met leeftijd ($B = -0,013$, $p < 0,05$) en vwo als vooropleiding ($B = 0,23$, $p < 0,05$). Het domein de leraar in de context van de school en maatschappij (gem = 3,14, sd = 0,76) hing samen met leeftijd ($B = -0,014$, $p < 0,05$). Dit betekent dat oudere beginnende leraren en beginnende leraren met een mbo vooropleiding zich minder voorbereid voelden op deze domeinen.

Tabel 4.4: Percentage beginnende leraren met tijdens opleiding opgedane kennis over onderwerp

		PO	
		%	n
De lerende en ontwikkelende leerling	Ontwikkeling van de leerling	95,4	302
	Ontwikkeling in relatie en context	70,5	224
	Theorieën over leren en ontwikkeling	96,4	305
Onderwijs en opvoeding	Visies op opvoeding en onderwijs	88,6	279
	Sociale veiligheid en burgerschapsvorming	69,8	220
	Pedagogisch handelen	96,4	305
	Didactisch handelen	97,4	308
	Systematisch en planmatig werken aan onderwijs	68,5	217
	Samenwerken met ouders	63,2	201
	Technologische ontwikkeling	63,2	201
De leraar in de context van de school en maatschappij	De leraar in ontwikkeling	74,4	233
	De leraar in de school	68,2	214
	Praktijkonderzoek in de school	89,5	282
	De school in de maatschappij	47,8	151

Figuur 4.1: Gevoel van voorbereiding van beginnende leraren op het onderwerp

In Tabel 4.5 staat een overzicht van de domeinen uit de generieke kennisbasis van de tweedegraadslerarenopleiding die aan bod zijn geweest tijdens de opleiding volgens beginnende leraren die momenteel in het vo werkzaam zijn. Een ruime meerderheid van de beginnende leraren geeft aan op de opleiding kennis te hebben opgedaan over het pedagogisch klimaat in school en klas (89,6%), opvattingen over leren en leerconcepten (83,2%), ontwerpen van onderwijs (88,2%) en toetsen en evalueren (82,1%). Minder dan de helft van de beginnende leraren in het vo gaf aan kennis te hebben opgedaan over de school in de pluriforme maatschappij (45,1%). Dit betekent dat ze geen les hebben gekregen over het toerusten van leerlingen om deel te nemen aan een pluriforme en democratische maatschappij (actief burgerschap en sociale integratie). Ongeveer de helft van de beginnende leraren kennis opgedaan over het werken in de schoolorganisatie (54,0%) en over leerlingbegeleiding (55,3%).

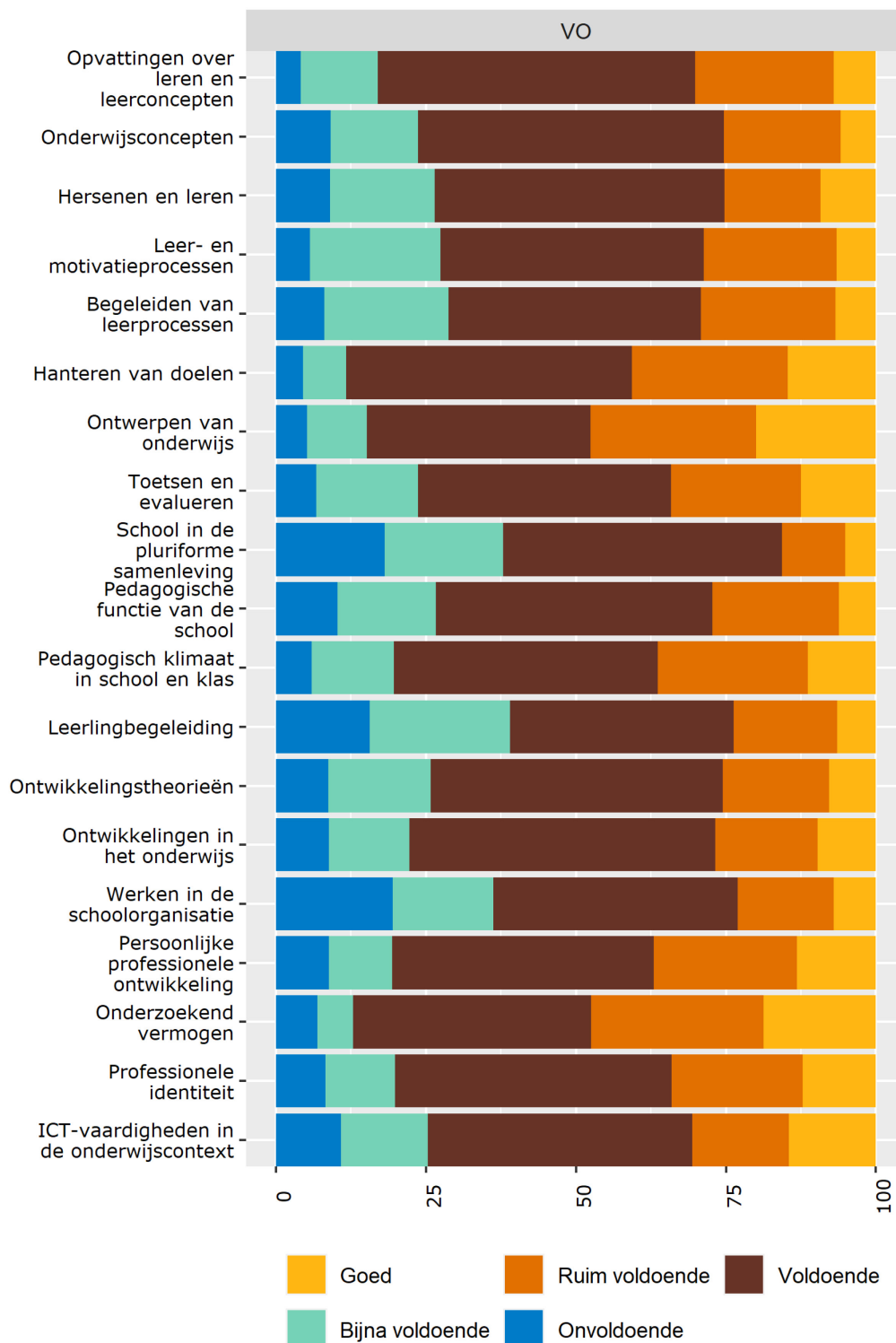
Zoals verwacht voelde de meerderheid van de beginnende leraren zich voldoende tot goed voorbereid op de domeinen die het meest aan bod kwamen in de opleiding: pedagogisch klimaat in school en klas (76,5%), opvattingen over leren en leerprocessen (83,1%), ontwerpen van onderwijs (84,9%) en toetsen en evalueren (76,4%). Bijna twee derde van de beginnende leraren in het vo aan zich voldoende voorbereid te voelen op de school in de pluriforme samenleving (62,3%), leerlingbegeleiding (61,0%) en werken in de schoolorganisatie (63,8%) (Figuur 4.2).

Beginnende leraren die aangaven dat meer onderwerpen aan bod waren gekomen op hun opleiding voelden zich meer voorbereid voor de domeinen school als leeromgeving (gem = 3,15, sd = 0,75), de school als onderwijs-pedagogische omgeving (gem = 2,89, sd = 0,84) en de leraar als professional (gem = 3,10, sd = 0,84). Andere leerkracht- en opleidingskenmerken hingen niet samen met de verschillende domeinen.

Tabel 4.5: Percentage beginnende leraren met tijdens opleiding opgedane kennis over studieonderdeel

		VO	
		%	n
De school als leeromgeving	Opvattingen over leren en leerconcepten	83,2	210
	Onderwijsconcepten	73,9	181
	Hersenen en leren	70,0	172
	Leer- en motivatieprocessen	79,0	201
	Begeleiden van leerprocessen	72,1	179
	Hanteren van doelen	69,5	172
	Ontwerpen van onderwijs	88,2	220
	Toetsen en evalueren	82,1	204
De school als onderwijs-pedagogische omgeving	School in de pluriforme samenleving	45,1	107
	Pedagogische functie van de school	62,5	154
	Pedagogisch klimaat in school en klas	89,8	225
	Leerlingbegeleiding	55,3	134
	Ontwikkelingstheorieën	65,8	163
De leraar als professional	Ontwikkelingen in het onderwijs	74,0	180
	Werken in de schoolorganisatie	54,0	129
	Persoonlijke professionele ontwikkeling	73,3	177
	Onderzoekend vermogen	79,0	193
	Professionele identiteit	60,0	143
	ICT-vaardigheden in de onderwijscontext	62,1	141

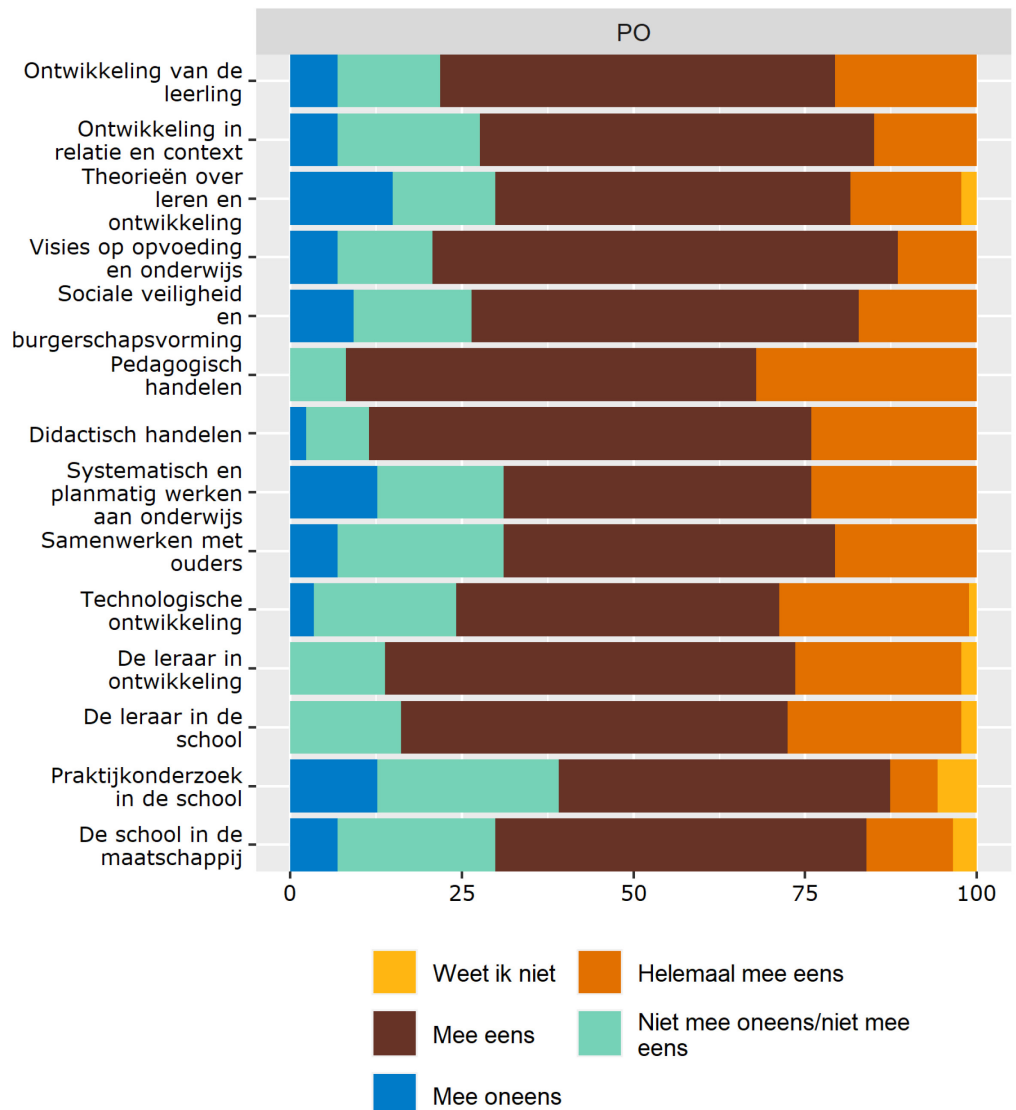
Figuur 4.2: Gevoel van voorbereiding van beginnende leraren op het onderwerp

Aan scholen uit het po is over dezelfde domeinen gevraagd in hoeverre zij vinden dat de beginnende leerkracht voldoende kennis heeft (Figuur 4.3). Een ruime meerderheid van de scholen vond dat hun beginnende leraar voldoende kennis

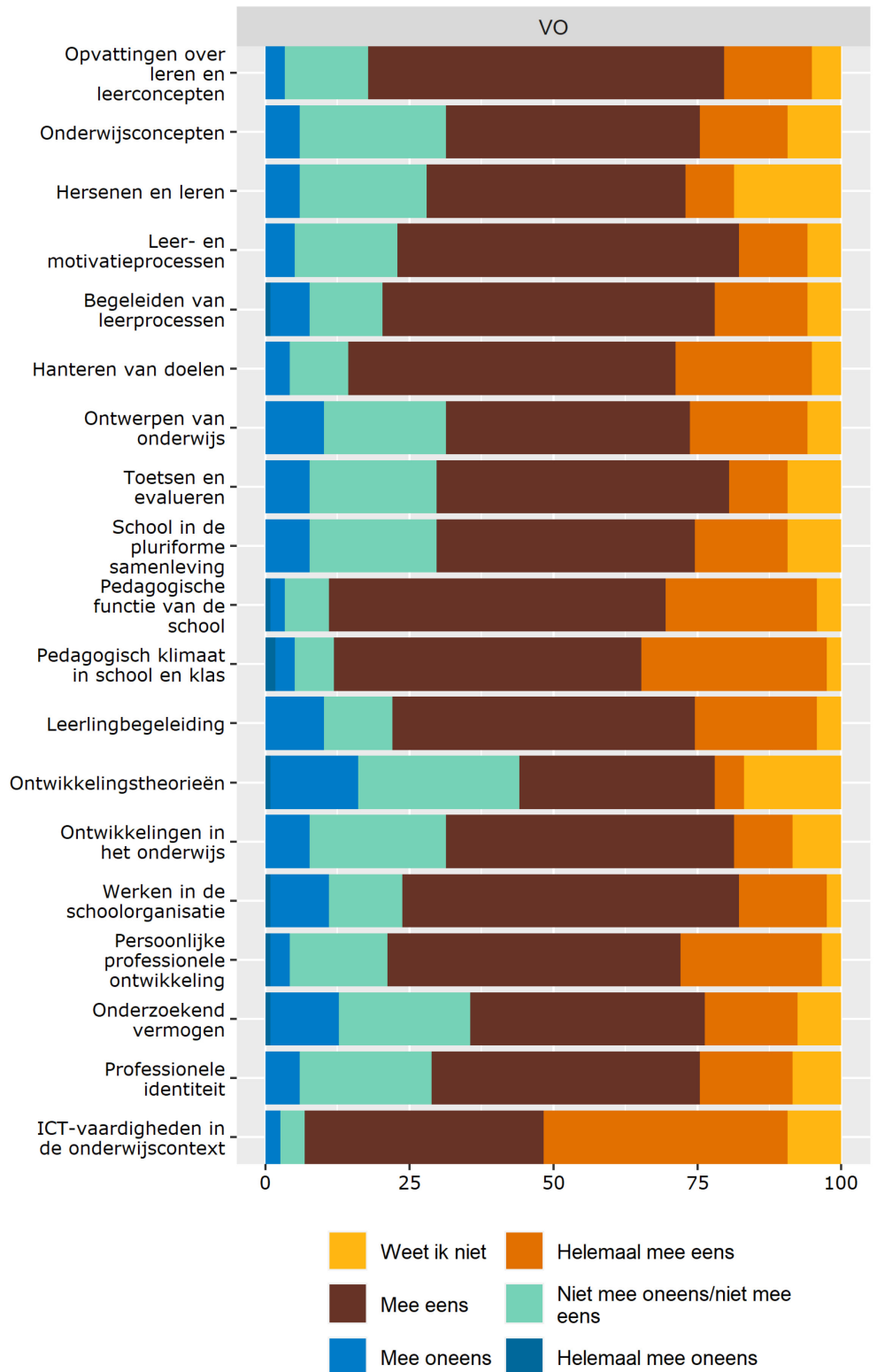
heeft over pedagogisch handelen (92%), didactisch handelende (88,5%), de leraar in de school (81,6%) en de leraar in ontwikkeling (83,9%). In grote lijnen komt dit overeen met de domeinen waarvoor de beginnende leraren aangaven zich voldoende voorbereid voor te voelen. Iets meer dan de helft van de scholen vond dat er voldoende kennis is op praktijkonderzoek in de school (55,2%). Ruim twee derde van de scholen vindt dat hun beginnende leraar voldoende kennis heeft op de school in de maatschappij (66,6%), theorieën over leren (67,8%) en ontwikkeling en systematisch en planmatig werken aan onderwijs (68,9%). Dit komt niet helemaal overeen met de domeinen die door de beginnende leraren zijn aangegeven.

Figuur 4.3: Voldoende kennis van beginnende leraren over de verschillende onderwerpen volgens scholen (PO)

Ook aan scholen van het vo is over dezelfde domeinen gevraagd in hoeverre zij vinden dat de beginnende leraar voldoende kennis heeft (Figuur 4.4). Een ruime meerderheid van de scholen vond dat hun beginnende leraar voldoende kennis heeft over pedagogisch klimaat in school en klas (85,6%), pedagogische functie van de school (84,8%), ICT-vaardigheden in de onderwijscontext (83,9%) en hanteren van doelen (80,5%). Slechts iets meer dan een derde van de scholen vond dat hun beginnende leraar voldoende kennis heeft op ontwikkelingstheorieën (39%). Ruim de helft van de scholen vond dat hun beginnende leraar voldoende kennis heeft op de domeinen hersenen en leren (53,4%), onderzoekend vermogen (56,8%) en onderwijsconcepten (59,4%). De domeinen waarvan de minderheid van de leraren (45,5%) aangaf kennis te hebben opgedaan (de school in de pluriforme maatschappij), is door twee derde van de scholen als voldoende kennis aangegeven (61,0%). Dit is ook het geval bij de beoordeling van ICT-vaardigheden in de onderwijscontext, daar waar driekwart van de beginnende leraren aangaf zich voldoende voorbereid te voelen, lag dit aandeel bij de scholen hoger met 83,9%.

Figuur 4.4: Voldoende kennis van beginnende leraren over de verschillende onderwerpen volgens scholen (VO)

Passend onderwijs heeft als doel dat alle leerlingen een plek krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en mogelijkheden. Scholen bieden daarom extra ondersteuning aan leerlingen die dit nodig hebben. Alle samenwerkende scholen in een regio bieden dezelfde basisondersteuning. Naast de basisondersteuning bieden sommige scholen extra ondersteuning aan leerlingen. Scholen zijn verplicht om voor leerlingen die extra ondersteuning ontvangen een ontwikkelingsperspectief op te stellen en hebben tevens een zorgplicht waarbij ze verplicht zijn leerlingen te begeleiden naar een passende plek. Hierin staat beschreven wat de onderwijsdoelen voor de betreffende leerling zijn.

Tabel 4.6 laat zien dat meer dan driekwart van de beginnende leraren in het po aangaven kennis te hebben opgedaan over het herkennen van extra ondersteuningsbehoeften (85,0%) en het afstemmen van didactisch handelen (81,6%) en pedagogisch handelen (76,2%). De helft van de leraren gaf aan kennis te hebben opgedaan omtrent het identificeren van de oorzaken voor extra ondersteuningsbehoeften (51,6%) en het evalueren van de aanpak (54,5%). De minste kennis is opgedaan over het aanpassen van ontwikkelingsperspectief, slechts een kwart van de leraren heeft hier kennis over opgedaan (27,0%).

Beginnende leraren voelden zich in het po voldoende voorbereid op de onderdelen van extra ondersteuningsbehoeften waarover ze aangaven kennis te hebben opgedaan: 71,0% op het herkennen van extra ondersteuningsbehoeften, 70,4% op het afstemmen van didactisch handelen en 72,0% op pedagogisch handelen. De helft van de leraren voelde zich voldoende voorbereid op onderdelen waarover de minste kennis was opgedaan: identificeren van de oorzaken (51,3%) en afstemmen van ontwikkelingsperspectief (44,8%) (Tabel 4.6).

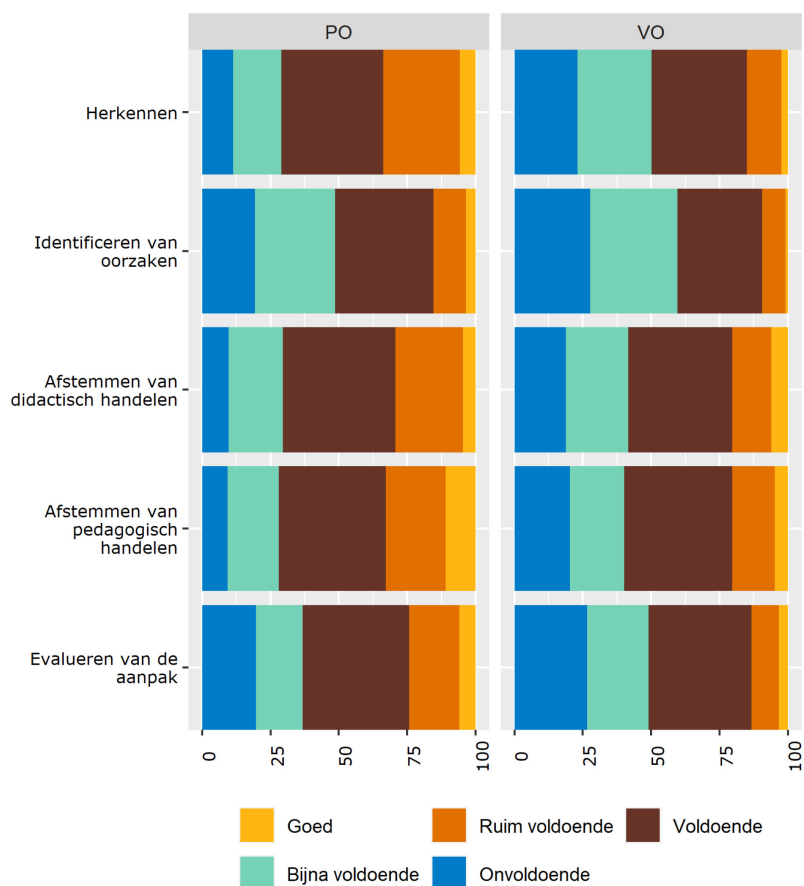
Het voldoende voorbereid voelen op het bieden van extra ondersteuning (gem = 2,77, sd = 0,89) hing samen met leeftijd ($B = -0,019$, $p < 0,01$). Dit betekent dat oudere beginnende leraren zich minder voorbereid voelden voor het geven van passend onderwijs.

In het vo geldt dat meer dan driekwart van de beginnende leraren kennis heeft opgedaan over het afstemmen van didactisch handelen (80,3%), ruim twee derde van de leraren geeft aan kennis te hebben opgedaan over afstemmen van pedagogisch handelen aan extra ondersteuningsbehoeften (69,5%) en het herkennen van extra ondersteuningsbehoeften (62,6%). Een derde van de leraren gaf aan kennis te hebben over evalueren van de aanpak (37,4%) en identificeren van de oorzaken (36,5%). De minste kennis is ook in het vo opgedaan over het aanpassen van het ontwikkelingsperspectief, slechts een kwart van de leraren heeft hier kennis over opgedaan (25,5%) (Tabel 4.6). Beginnende leraren in het vo voelden zich het meest voorbereid op afstemmen van het pedagogisch handelen (59,8%) en didactisch handelen (58,4%) op extra ondersteuningsbehoeften en het minst voorbereid op het identificeren van de oorzaken (40,4%) en aanpassen van het ontwikkelingsperspectief (41,7%) (Tabel 4.6).

Tabel 4.6: Percentage beginnende leraren met tijdens opleiding opgedane kennis over extra ondersteuning

	PO		VO	
	%	n	%	n
Geen van deze studieonderdelen	8,6	25	22,1	52
Herkennen	77,6	248	48,8	123
Identificeren van oorzaken	47,1	152	28,4	66
Afstemmen van didactisch handelen	74,6	238	62,6	158
Afstemmen van pedagogisch handelen	69,6	223	54,2	137
Evalueren van de aanpak	49,8	158	29,1	70

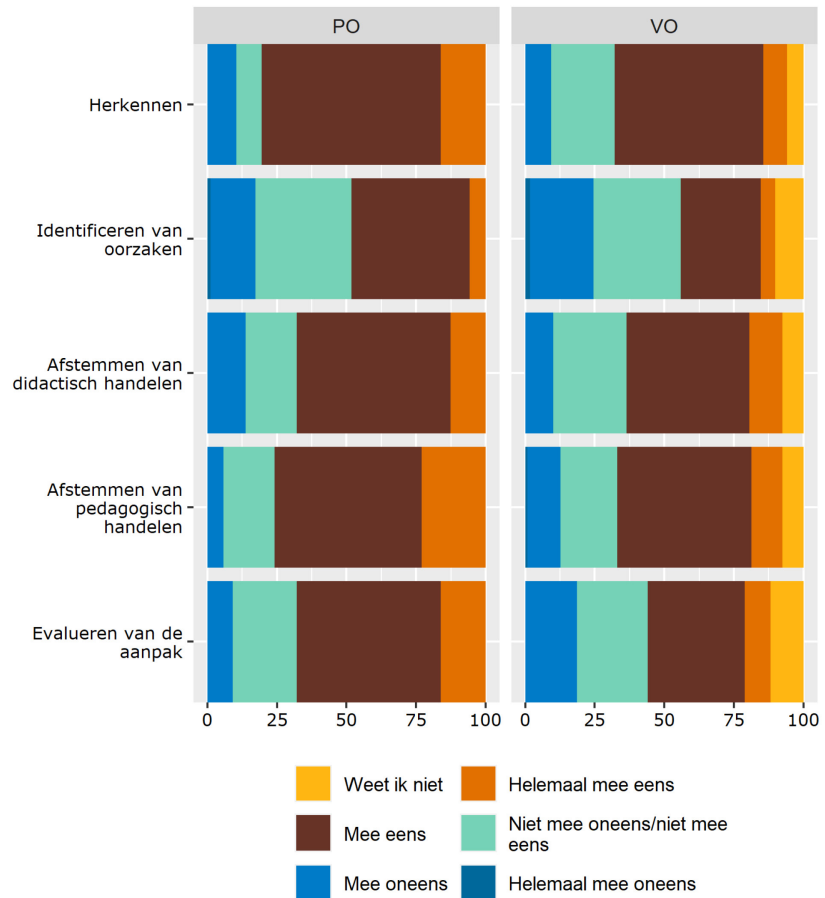
Figuur 4.5: Gevoel van voorbereiding van beginnende leraren op het aanbieden van extra ondersteuning

Ook aan scholen in het po en vo is gevraagd wat zij van de kennis en vaardigheden van beginnende leraren voor het bieden van extra ondersteuning aan leerlingen met (extra) ondersteuningsbehoeften (Figuur 4.6). Het onderdeel waarop beginnende leraren in zowel po als vo aangeven de minste kennis te hebben opgedaan en zich op voorbereid te voelen - aanpassen van ontwikkelingsperspectief aan ondersteuningsbehoefte - wordt ook door slechts een derde van de scholen aangemerkt als voldoende kennis en vaardigheden (po: 39,1% en vo: 30,5%). Daarentegen zijn scholen meer overtuigd van de mate waarin beginnende leraren toegerust zijn om extra ondersteuning te herkennen (po: 80,5% en vo: 61,9%), het afstemmen van pedagogisch

handelen (po: 75,9% en vo: 59,3%) en het afstemmen van didactisch handelen aan ondersteuningsbehoefte (po: 67,8% en vo: 56,0%).

Figuur 4.6: Kennis en vaardigheden van de beginnende leraren voor het bieden van extra ondersteuning volgens de schoolleider

Vakdidactiek gaat over het kunnen overdragen van kennis, aanleren van vaardigheden en het geven van inzicht in een specifiek vak. Een leraar heeft kennis en vaardigheden om een les voor dit vak voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren. Voor vakdidactiek is het nodig dat leraren zowel vakinhoudelijke kennis als algemene didactische kennis hebben.

In het po gaf de meerderheid van de beginnende leraren aan voldoende kennis over vakdidactiek te hebben opgedaan tijdens de opleiding voor taal (67,4%) en rekenen (76,8%). Dit gold ook voor het hebben ontvangen van goede feedback over het toepassen van vakdidactiek tijdens de stage (taal: 76,5% en rekenen: 78,4%). Ruim de helft van de beginnende leraren in het po (taal: 55,7% en rekenen: 59,6%) heeft tijdens de inductieperiode begeleiding gehad om vakdidactiek toe te passen (Tabel 4.7).

Ook in het vo gaf de meerderheid van de beginnende leraren aan voldoende kennis over de vakdidactiek van hun vak te hebben opgedaan tijdens de opleiding (79,1%), goede feedback te hebben ontvangen tijdens de stage (73,5%). Opvallend omdat men zou verwachten dat dit voor alle beginnende

leraren zou moeten gelden. Twee derde gaf aan begeleiding om vakdidactiek toe te passen te hebben gehad tijdens de inductieperiode (58,2%) (Tabel 4.8).

Tabel 4.7: Door beginnende leraren opgedane kennis van de vakdidactiek tijdens, opleiding, stage en inductieperiode (PO)

		Helemaal mee oneens		Mee oneens		Niet mee oneens/niet mee eens		Mee eens		Helemaal mee eens	
		%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Kunstvakken	Begeleiding tijdens inductieperiode	8,0	25	19,7	65	30,8	96	35,5	111	6,1	19
	Feedback tijdens stage	3,9	13	14,8	49	25,2	77	46,9	148	9,2	29
	Kennis tijdens opleiding	3,0	9	17,0	56	19,4	59	45,9	145	14,7	47
Rekenen	Begeleiding tijdens inductieperiode	4,0	13	11,9	38	24,5	77	50,2	158	9,4	30
	Feedback tijdens stage	0,9	3	5,3	17	15,3	47	60,2	189	18,2	60
	Kennis tijdens opleiding	0,6	2	7,5	23	15,0	47	59,6	190	17,2	54
Taal	Begeleiding tijdens inductieperiode	5,3	17	14,6	46	24,4	75	47,8	153	7,9	25
	Feedback tijdens stage	1,2	4	8,0	24	14,3	45	58,5	185	18,0	58
	Kennis tijdens opleiding	2,3	7	9,9	32	20,3	62	57,3	182	10,1	33
Zaakvakken	Begeleiding tijdens inductieperiode	6,0	19	12,8	41	29,3	92	46,3	146	5,6	18
	Feedback tijdens stage	3,3	10	6,4	21	20,7	65	58,0	184	11,7	36
	Kennis tijdens opleiding	2,5	8	8,5	26	23,1	73	52,9	168	12,9	41

Tabel 4.8: Door beginnende leraren opgedane kennis van de vakdidactiek tijdens, opleiding, stage en inductieperiode (VO)

	Helemaal mee oneens		Mee oneens		Niet mee oneens/niet mee eens		Mee eens		Helemaal mee eens	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Begeleiding tijdens inductieperiode	4,6	13	14,9	37	22,5	51	44,3	111	13,8	35
Feedback tijdens stage	3,7	10	11,0	26	11,8	29	49,4	120	24,1	62
Kennis tijdens opleiding	2,5	7	7,5	20	10,8	26	59,3	145	19,8	49

De overgrote meerderheid van de scholen in het po gaf aan dat de beginnende leraren genoeg kennis en vaardigheden hebben om vakdidactiek toe te passen bij taal (94,2%) en rekenen (93,1%).

Ook in het vo gaf een ruime meerderheid aan dat beginnende leraren genoeg kennis en vaardigheden hebben om de vakdidactiek van hun vak toe te passen (89,8%).

4.1.5

Basisvaardigheden

Onder de basisvaardigheden verstaan we taal (lezen, schrijven en mondelinge taalvaardigheid), rekenen-wiskunde en burgerschap (sociale & maatschappelijke vaardigheden). Aan het eind van de pabo worden de landelijke kennisbasistoetsen voor taal en rekenen afgenomen. Deze toetsen laten zien of

een leraar in opleiding de inhoud van de kennisbases van taal en rekenen beheerst. Om een diploma te halen moeten deze landelijke kennisbasistoetsen met een voldoende zijn afgerond.

We hebben aan beginnende leraren gevraagd of zij in één keer de kennisbasistoets hebben gehaald. Hieruit bleek dat de meerderheid van de beginnende leraren in het po de landelijke kennisbasistoetsen voor taal (82,0%) en rekenen (71,2%) in één keer heeft gehaald. Het gemiddelde hoogste cijfer dat de leraren op deze toetsen haalden was een 7,6 (sd 1,0) voor taal en een 7,5 (sd 1,3) voor rekenen.

Beginnende leraren met een vwo vooropleiding haalden gemiddeld een hoger cijfer op de landelijke kennisbasistoetsen dan beginnende leraren met een havo (taal: $B = -0,84$, $p < 0,001$ en rekenen: $B = -1,105$, $p < 0,001$) of mbo (taal: $B = -0,96$, $p < 0,001$ en rekenen: $B = -1,44$, $p < 0,001$) vooropleiding.

Bijna alle beginnende leraren in het po beoordeelden hun eigen kennis en vaardigheden op taal (95,1%) en rekenen (94,4%) als voldoende (Tabel 4.9). Dit gold tevens voor de scholen in het po (taal: 96,5% en rekenen: 95,4%) (Tabel 4.10). Voor burgerschap beoordeelde twee derde van de beginnende leraren (63,2%) de eigen kennis en vaardigheden als voldoende, terwijl driekwart van de scholen (75,8%) aan gaf dat de beginnende leraar over voldoende eigen kennis en vaardigheden beschikt op het gebied van burgerschap.

In het vo gaven beginnende vakleerkrachten Nederlands en wiskunde bijna allemaal aan dat ze voldoende eigen vaardigheden op hun vakgebied hebben (Nederlands: 90,6% en wiskunde: 96,2%). Dit komt overeen met het beeld van scholen in het vo: 93,9% gaf aan dat de beginnende leraar voldoende eigen kennis en vaardigheden heeft over het eigen vak.

Tabel 4.9: Eigen vaardigheden van beginnende leraren op de basisvaardigheden (PO)

		Helemaal mee oneens		Mee oneens		Niet mee oneens/niet mee eens		Mee eens		Helemaal mee eens	
		%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Taal	Taal	0,3	1	1,6	5	3,0	9	59,7	184	35,4	117
	Mondelinge taalvaardigheid	1,0	3	1,2	4	4,5	14	53,9	167	39,4	128
	Schrijfvaardigheid	0,5	2	4,6	15	10,9	35	50,7	156	33,3	108
	Taalverzorging	0,0	0	3,3	11	7,6	24	52,7	161	36,4	120
Rekenen	Rekenen	0,0	0	0,9	3	4,7	15	54,1	165	40,3	133
	Getallen	0,0	0	1,2	4	3,8	11	50,8	155	44,2	146
	Verhoudingen	0,3	1	1,5	5	9,8	29	51,2	158	37,3	123
	Metten en meetkunde	0,3	1	1,2	4	8,8	28	53,7	165	36,1	118
	Verbanden	0,5	2	1,8	6	10,4	30	50,2	156	37,0	122
Burgerschap	Burgerschap	1,6	5	9,4	29	25,7	79	45,3	143	17,9	60

Tabel 4.10: De mate van voldoende kennis en vaardigheden van de basisvaardigheden volgens de beginnende leraar

		PO	
		%	n
Taal	Mee oneens	0,0	0
	Niet mee oneens/niet mee eens	3,4	3
	Mee eens	47,1	41
	Helemaal mee eens	49,4	43
Rekenen	Mee oneens	2,3	2
	Niet mee oneens/niet mee eens	2,3	2
	Mee eens	50,6	44
	Helemaal mee eens	44,8	39
Burgerschap	Mee oneens	6,9	6
	Niet mee oneens/niet mee eens	16,1	14
	Mee eens	51,7	45
	Helemaal mee eens	24,1	21
	Weet ik niet	1,1	1

Bijna alle beginnende leraren in het po beoordeelden ook hun vaardigheden om taal (95,5%) en rekenen (93,9%) duidelijk uit te leggen aan leerlingen als voldoende Tabel 4.11). Dit gold ook voor de schoolleiders in het po (taal: 95,4% en rekenen: 91,9%) (Tabel 4.12). Als we kijken naar burgerschap gold dat ruim twee derde van de beginnende leraren (71,2%) zich vaardig genoeg achtte om duidelijke uitleg te geven. Van de scholen in het po gaf ruim 85% aan dat de beginnende leraar genoeg kennis en vaardigheden voor heeft om burgerschap duidelijk uit te leggen.

Tabel 4.11: Vaardigheden van beginnende leraren om de basisvaardigheden uit te leggen (PO)

		Helemaal mee oneens		Mee oneens		Niet mee oneens/niet mee eens		Mee eens		Helemaal mee eens	
		%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Taal	Taal	0,3	1	0,9	3	3,3	10	58,0	179	37,5	123
	Mondelinge taalvaardigheid	0,3	1	3,2	10	5,4	17	57,0	177	34,2	111
	Schrijfvaardigheid	0,5	2	4,2	14	11,7	38	48,7	150	34,9	112
	Taalverzorging	0,0	0	2,1	7	7,1	23	56,7	175	34,1	111
Rekenen	Rekenen	0,0	0	1,6	5	4,5	14	50,6	158	43,3	139
	Getallen	0,0	0	1,5	5	3,0	9	49,2	153	46,4	149
	Verhoudingen	0,3	1	3,6	11	8,1	24	49,2	154	38,8	126
	Metten en meetkunde	0,3	1	2,2	7	8,8	27	53,8	168	35,0	113
Burgerschap	Verbanden	0,3	1	3,3	10	9,8	30	48,8	153	37,8	122
	Burgerschap	1,5	5	7,7	24	19,6	62	47,8	148	23,4	77

Tabel 4.12: De mate waarin de beginnende leraar voldoende kennis en vaardigheden heeft om de basisvaardigheden duidelijk uit te leggen aan leerlingen volgens de scholen

		PO	
		%	n
Taal	Niet mee oneens/niet mee eens	4,6	4
	Mee eens	49,4	43
	Helemaal mee eens	46,0	40
Rekenen	Mee oneens	3,4	3
	Niet mee oneens/niet mee eens	4,6	4
	Mee eens	49,4	43
	Helemaal mee eens	42,5	37
Burgerschap	Mee oneens	4,6	4
	Niet mee oneens/niet mee eens	9,2	8
	Mee eens	56,3	49
	Helemaal mee eens	28,7	25
	Weet ik niet	1,1	1

In het vo geven de meeste beginnende vakleerkrachten Nederlands en Wiskunde aan dat ze voldoende vaardigheden hebben om hun vakgebied duidelijk uit te leggen aan leerlingen (Nederlands: 88,4% en wiskunde: 96,3%). Voor vo scholen geldt dat de meesten vinden dat vakleerkrachten voor Nederlands en wiskunde voldoende eigen kennis en vaardigheden hebben over het vak dat ze geven (93,9%). Tevens vindt de meerderheid van de vo scholen (91,0%) dat de beginnende leraren voldoende vaardigheden hebben om hun vak duidelijk uit te leggen aan leerlingen. Dit beeld komt overeen met het beeld wat de leerkrachten over zichzelf schetsen.

4.1.6

Vaardigheden in de klas

Uit de literatuur komen verschillende aspecten van een effectieve les naar voren die een positieve invloed hebben op de prestaties van leerlingen. Meerdere onderzoeken tonen een samenhang aan tussen een veilig en stimulerend lesklimaat, een efficiënt klassenmanagement, duidelijke en gestructureerde instructie en afstemming op relevante verschillen tussen leerlingen en leerlingprestaties. Om voor een veilig en stimulerend lesklimaat te zorgen kunnen leraren bijvoorbeeld zorgen voor een ontspannen sfeer en het zelfvertrouwen van leerlingen te ondersteunen. Om voor een efficiënt klassenmanagement te zorgen kunnen leraren bijvoorbeeld zorgen voor een ordelijk verloop van de les en de leertijd efficiënt gebruiken. Om duidelijke en gestructureerde instructie te geven kunnen de leraren bijvoorbeeld feedback geven aan leerlingen en de lesdoelen bij aanvang van de les verduidelijken. Om af te stemmen op relevante verschillen tussen leerlingen kunnen leraren bijvoorbeeld de instructie afstemmen en nagaan of de lesdoelen zijn bereikt.

In Tabel 4.13 is te zien hoe beginnende leraren hun kennis en vaardigheden beoordelen op deze verschillende aspecten van het lesgeven. Over het algemeen gaven beginnende leraren aan over voldoende kennis en vaardigheden te beschikken voor de verschillende aspecten van lesgeven. Een vijfde van de beginnende leraren in het po (19,0%) en een derde in het vo (33,1%) gaf niet aan voldoende kennis en vaardigheden te hebben om de les af te stemmen op relevante verschillen tussen leerlingen (differentieren). Klassenmanagement werd door de meerderheid van de beginnende leraren in zowel po als vo beoordeeld met voldoende kennis en vaardigheden (po: 89,6% en vo: 82,4%).

Tabel 4.13: Vaardigheden van beginnende leraren op het gebied van lesklimaat, klassenmanagement, lesinstructie en differentiatie

		Helemaal mee oneens		Mee oneens		Niet mee oneens/niet mee eens		Mee eens		Helemaal mee eens	
		%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
PO	Lesklimaat	0,5	2	2,3	7	2,5	8	45,3	146	49,2	152
	Klassenmanagement	0,3	1	3,4	11	6,7	21	48,3	155	41,3	128
	Lesinstructie	0,5	2	2,1	7	5,3	16	47,2	150	44,9	141
	Differentiatie	1,2	4	3,8	12	14,0	45	56,7	179	24,3	76
VO	Lesklimaat	0,4	1	3,2	6	7,3	19	51,0	130	38,0	91
	Klassenmanagement	1,1	2	4,2	12	12,3	32	58,2	145	24,2	56
	Lesinstructie	0,4	1	1,4	3	3,2	8	45,8	115	49,3	120
	Differentiatie	1,3	3	7,4	18	24,4	63	51,1	126	15,8	37

In Tabel 4.14 worden de resultaten weergegeven van hoe de scholen kennis en vaardigheden van de beginnende leraar beoordeelden voor dezelfde kenmerken van effectieve lessen. Hieruit blijkt dat de ruime meerderheid van de scholen (zowel in het vo als po) vond dat de beginnende leraar voldoende kennis en vaardigheden heeft om te zorgen voor een veilig en stimulerend lesklimaat (po: 93,1% en vo: 86,5%), om te zorgen voor een efficiënt klassenmanagement (vo: 76,2%, po: 77,7%) en om duidelijke en gestructureerde lesinstructie te geven (po: 77,0% en vo: 76,2%). Scholen zijn, net als beginnende leraren zelf, minder overtuigd van de kennis en vaardigheden van beginnende leraren rondom het afstemmen op relevante verschillen tussen leerlingen (po: 67,8% en vo: 54,3%).

Tabel 4.14: Vaardigheden van beginnende leraren op het gebied van lesklimaat, klassenmanagement, lesinstructie en differentiatie volgens scholen

		VO		PO	
		%	n	%	n
Lesklimaat	Mee oneens	2,5	3	2,3	2
	Niet mee oneens/niet mee eens	11,0	13	4,6	4
	Mee eens	55,1	65	44,8	39
	Helemaal mee eens	31,4	37	48,3	42
Klassenmanagement	Mee oneens	4,2	5	5,7	5
	Niet mee oneens/niet mee eens	19,5	23	17,2	15
	Mee eens	55,9	66	41,4	36
	Helemaal mee eens	20,3	24	35,6	31
Lesinstructie	Mee oneens	0,8	1	4,6	4
	Niet mee oneens/niet mee eens	14,4	17	11,5	10
	Mee eens	51,7	61	56,3	49
	Helemaal mee eens	29,7	35	27,6	24
	Weet ik niet	3,4	4	0,0	0
Differentiatie	Mee oneens	14,4	17	11,5	10
	Niet mee oneens/niet mee eens	29,7	35	20,7	18
	Mee eens	42,4	50	55,2	48
	Helemaal mee eens	11,9	14	12,6	11
	Weet ik niet	1,7	2	0,0	0

Aan scholen is ook gevraagd in hoeverre de kennis en vaardigheden van de beginnende leraar op of boven hun verwachting van een startbekwame leraar was (Tabel 4.15). Iets meer dan de helft (54,3%) van de vo scholen vindt dat de beginnende leraar voldoende toegerust is om af te stemmen op verschillen tussen leerlingen (Tabel 4.14), terwijl 63,8% van de vo scholen aangaf dat de

kennis en vaardigheden op of boven verwachting zijn. Wellicht zijn beginnende leraren nog niet voldoende toegerust, maar is dit ook niet hetgeen wat scholen (meteen) van hen verwachten.

Tabel 4.15: Vaardigheden van beginnende leraren op het gebied van lesklimaat, klassenmanagement, lesinstructie en differentiatie dat op of boven het niveau ligt van wat de scholen verwachten

		VO		PO	
		%	n	%	n
Lesklimaat	Mee oneens	5,9	7	2,3	2
	Niet mee oneens/niet mee eens	10,2	12	10,3	9
	Mee eens	55,9	66	43,7	38
	Helemaal mee eens	27,1	32	43,7	38
	Weet ik niet	0,8	1	0,0	0
Klassenmanagement	Mee oneens	10,2	12	6,9	6
	Niet mee oneens/niet mee eens	17,8	21	13,8	12
	Mee eens	49,2	58	44,8	39
	Helemaal mee eens	22,0	26	34,5	30
	Weet ik niet	0,8	1	0,0	0
Lesinstructie	Mee oneens	1,8	2	8,0	7
	Niet mee oneens/niet mee eens	16,7	19	13,8	12
	Mee eens	51,8	59	46,0	40
	Helemaal mee eens	28,9	33	32,2	28
	Niet van toepassing	0,9	1	0,0	0
Differentiatie	Helemaal mee oneens	0,9	1	0,0	0
	Mee oneens	10,3	12	12,6	11
	Niet mee oneens/niet mee eens	24,1	28	16,1	14
	Mee eens	50,9	59	48,3	42
	Helemaal mee eens	12,9	15	23,0	20
	Weet ik niet	0,9	1	0,0	0

4.1.7

Begeleiding

In het po geeft ruim de helft (60,9%) en in het vo geeft bijna driekwart (73,1%) van de beginnende leraren aan dat de school en/of het bestuur een vastgelegd programma voor de begeleidende activiteiten had, een zogenaamd inductieprogramma. Over het algemeen duurde het vastgelegde inductieprogramma 1 tot 2 schooljaren. Dit betekent niet dat alle andere beginnende leraren geen begeleiding hebben gehad. In het po gaf 18,9% en in het vo gaf 18,4% aan geen enkele begeleiding gehad te hebben. De overgrote meerderheid (po: 83,1% en vo: 91,5%) van de leraren gaf aan deelgenomen te hebben aan (een deel van) de begeleidingsactiviteiten. Redenen om niet deel te nemen waren onder andere aflassing van het programma door de coronapandemie en geen behoefte. Bij de helft (54,6%) in het po en twee derde (64,1%) in het vo vonden volgens de beginnende leraren die deelnamen de begeleidingsactiviteiten plaats onder werktijd.

Van de scholen gaf het merendeel aan dat er een vastgelegd inductieprogramma is voor beginnende leraren (po: 70,0% en vo: 96,6%). Dit aandeel ligt zowel bij het vo als po hoger dan de wat de beginnende leraren aangaven (po: 60,7% en vo: 73,1%). Volgens zowel po- als vo-scholen duurde dit programma gemiddeld genomen 2 jaar. Volgens de vo-scholen namen vrijwel alle beginnende leraren deel aan dit inductieprogramma (96,5%), in het po lag dit aandeel iets lager met 86,6%. Volgens 79,8% van de vo-scholen vond dit inductieprogramma plaats onder werktijd. Interessant, omdat dit aandeel hoger ligt dan de 64,1% van de ondervraagde beginnende leraren. Dit gold niet voor het po.

In het (v)so gaven alle scholen aan dat de beginnende leraren begeleiding kregen. Echter gaf een deel aan dat er geen door de school en/of het bestuur vastgelegd inductieprogramma is. Begeleidingsactiviteiten die worden georganiseerd vinden gedeeltelijk niet plaats onder werktijd.

Tabel 4.16 laat zien welke begeleidingsactiviteiten beginnende leraren naar eigen zeggen hebben ontvangen en in Tabel 4.17 wordt weergegeven hoe vaak die activiteiten plaatsvonden. Een klein deel van de beginnenden leraren heeft geenbegeleiding ontvangen (po: 13,4% en vo: 7,8%). Slechts 1 op de 4 (po) en 1n 1 op de 5 (bo) van de beginnende leraren gaf aan dat er een professioneel ontwikkelplan is besproken.

Bijna de helft van de beginnende leraren in het po gaf aan begeleiding te hebben ontvangen in de vorm van begeleiding door een ervaren leerkracht (47,3%). Beginnende leraren werden ook begeleid met lesobservaties zonder (42,0%) en met (31,8%) een lesobservatieformulier en namen deel aan intervisie met andere (beginnende) leraren (47,0%). Slechts een klein deel van de beginnende leraren in het po gaf aan een introductie in werken met het ontwikkelingsperspectief (OPP) (9,5%) en een introductie in de aanwezige ondersteuningsstructuur (17,8%) te hebben gekregen.

Minder dan de helft van de beginnende leraren in het vo heeft een introductie gehad in het schoolbeleid (45,4%) en de aanwezige ondersteuningsstructuur (36,9%). De meerderheid van de beginnende leraren in het vo ontving begeleiding door een ervaren leraar (69,8%). Beginnende leraren werden ook begeleid met feedback op basis van klasobservatie(s)met (58,6%) en zonder (44,4%) een lesobservatieformulier en namen deel aan intervisie met andere (beginnende) leraren (73,3%).

In het (v)so zijn begeleidingsactiviteiten die georganiseerd worden door de scholen, bijvoorbeeld, introductie in de schoolcultuur en het schoolbeleid, intervisie met andere (beginnende) leraren, feedback op basis van lesobservaties en begeleiding door een ervaren leraar of door een coach.

Tabel 4.16: Door de school/het bestuur aangeboden begeleidingsactiviteiten volgens beginnende leraren

	PO		VO	
	%	n	%	n
Geen	13,4	38	7,8	18
Introductie in de schoolcultuur	25,4	72	53,4	124
Introductie in het schoolbeleid	22,6	64	44,8	104
Introductie in de aanwezige ondersteuningsstructuur	17,7	50	39,2	91
Introductie in werken met het ontwikkelingsperspectief (OPP)	9,2	26	11,6	27
Bespreking van het professioneel ontwikkelingsplan (POP)	26,1	74	19,8	46
Begeleiding door een ervaren leerkracht	47,3	134	69,8	162
Begeleiding door een (externe) coach	42,4	120	19,0	44
Feedback op basis van klasobservatie(s) zonder een lesobservatieformulier	42,0	119	44,4	103
Feedback op basis van klasobservatie(s) met een lesobservatieformulier	31,8	90	58,6	136
Intervisie met andere startende leerkrachten	47,0	133	73,3	170
Intervisie met andere leerkrachten	14,5	41	24,1	56
Anders	14,5	41	3,4	8

Tabel 4.17: Frequentie van de door de school/het bestuur aangeboden begeleidingsactiviteiten (per schooljaar) volgens beginnende leraren

	PO					VO				
	gem	sd	min	max	n	gem	sd	min	max	n
Begeleiding door een (externe) coach	4,8	5,4	1,0	52,0	118	5,5	6,4	1,0	40,0	43
Begeleiding door een ervaren leerkracht	9,7	11,1	0,0	52,0	124	8,1	9,7	0,0	50,0	156
Bespreking van het professioneel ontwikkelingsplan (POP)	2,1	1,3	1,0	6,0	70	2,0	1,2	0,0	6,0	45
Feedback op basis van klasobservatie(s) met een lesobservatieformulier	2,8	1,9	0,0	10,0	86	2,3	1,5	0,0	10,0	132
Feedback op basis van klasobservatie(s) zonder een lesobservatieformulier	3,3	2,2	0,0	10,0	116	2,6	2,2	0,0	10,0	99
Intervisie met andere leerkrachten	4,3	2,4	2,0	12,0	34	3,9	2,7	0,0	12,0	56
Intervisie met andere startende leerkrachten	3,8	2,0	1,0	12,0	128	4,4	2,4	0,0	12,0	160

Volgens de meerderheid van de scholen in het po waren begeleiding door een ervaren leerkracht (77,0%), feedback op basis van klasobservatie(s) zonder (62,1%) en met (59,8%) een lesobservatieformulier de meestvoorkomende begeleidingsactiviteiten. Ruim de helft van de scholen in het po geeft aan dat er sprake was introductie in de schoolcultuur (54,0%), introductie in het schoolbeleid (55,2%) en introductie in de aanwezige ondersteuningsstructuur (52,9%).

De meeste scholen in het vo gaven aan dat begeleiding door een ervaren leerkracht (93,2%), feedback op basis van klasobservatie(s) met een lesobservatieformulier (83,9%) en intervisie met andere beginnende leraren (82,2%) de meestvoorkomende begeleidingsactiviteiten zijn. Daarnaast geeft de meerderheid van de scholen in het vo aan dat er sprake is van introductie in de schoolcultuur (90,7%), introductie in de aanwezige ondersteuningsstructuur (79,7%) en introductie in het schoolbeleid (73,7%).

Bij zowel po als vo is er een opvallend verschil tussen scholen en beginnende leraren met betrekking tot beschikbare begeleidingsactiviteiten: (ruim) driekwart van de scholen geeft aan dat er sprake was van een introductie in de schoolcultuur, introductie in het schoolbeleid en de aanwezige ondersteuningsstructuur tegenover (minder dan) de helft van de beginnende leraren.

Tabel 4.18: Door de school/het bestuur aangeboden begeleidingsactiviteiten volgens scholen

	VO		PO	
	%	n	%	n
Weet ik niet	1,7	2	4,6	4
Introductie in de schoolcultuur	90,7	107	54,0	47
Introductie in het schoolbeleid	73,7	87	55,2	48
Introductie in de aanwezige ondersteuningsstructuur	79,7	94	52,9	46
Introductie in werken met het ontwikkelingsperspectief (OPP)	22,0	26	27,6	24
Bespreking van het professioneel ontwikkelingsplan (POP)	23,7	28	28,7	25
Begeleiding door een ervaren leerkracht	93,2	110	77,0	67
Begeleiding door een (externe) coach	12,7	15	48,3	42
Feedback op basis van klasobservatie(s) zonder een lesobservatieformulier	49,2	58	62,1	54
Feedback op basis van klasobservatie(s) met een lesobservatieformulier	83,9	99	59,8	52
Intervisie met andere startende leerkrachten	82,2	97	54,0	47
Intervisie met andere leerkrachten	28,0	33	29,9	26

Tabel 4.19: Frequentie van de door de school/het bestuur aangeboden begeleidingsactiviteiten (per schooljaar) volgens scholen

		gemiddelde	sd	min	max	n
VO	Bespreking van het professioneel ontwikkelingsplan (POP)	2,1	1,0	1,0	4	27
	Begeleiding door een ervaren leerkracht	12,1	11,1	1,0	40	106
	Begeleiding door een (externe) coach	7,8	6,7	0,0	20	15
	Feedback op basis van klasobservatie(s) zonder een lesobservatieformulier	3,8	2,1	1,0	10	54
	Feedback op basis van klasobservatie(s) met een lesobservatieformulier	2,9	1,7	1,0	10	98
	Intervisie met andere startende leerkrachten	5,4	3,7	1,0	20	93
	Intervisie met andere leerkrachten	5,6	7,7	0,0	36	31
PO	Bespreking van het professioneel ontwikkelingsplan (POP)	2,2	0,8	1,0	4	25
	Begeleiding door een ervaren leerkracht	16,4	16,6	1,0	80	63
	Begeleiding door een (externe) coach	5,4	3,5	2,0	20	40
	Feedback op basis van klasobservatie(s) zonder een lesobservatieformulier	6,4	8,1	0,0	40	48
	Feedback op basis van klasobservatie(s) met een lesobservatieformulier	3,1	1,6	1,0	10	48
	Intervisie met andere startende leerkrachten	4,0	3,2	0,0	20	43
	Intervisie met andere leerkrachten	6,1	5,4	0,0	20	25
SO	Bespreking van het professioneel ontwikkelingsplan (POP)	1,8	0,4	1,0	2	6
VSO		1,5	0,5	1,0	2	6

Tabel 4.20: Inhoud van de door de school/het bestuur aangeboden begeleidingsactiviteiten volgens beginnende leraren

	PO		VO	
	%	n	%	n
Pedagogisch handelen	66,2	151	71,8	147
Didactisch handelen	62,6	141	56,1	120
Omgaan met probleemgedrag	56,4	128	62,3	126
Kennis van ondersteuningsbehoeften	26,0	57	23,0	47
Differentiëren	41,7	92	33,7	72
Klassenmanagement	64,4	145	69,1	142
Hanteren van lesmethodes	18,3	41	19,8	41
Digitalisering	6,6	15	15,6	31
Samenwerken met ouders	36,2	80	21,6	43
Vakdidactiek	19,4	43	23,9	47
Anders	19,6	44	13,0	26

De inhoud van de aangeboden activiteiten was volgens beginnende leraren in het po en vo het meest gericht op pedagogisch (po: 66,2% en vo: 71,8%) en didactisch handelen (po: 62,6% en vo 56,1%), omgaan met probleemgedrag (po: 56,4% en vo 62,3%) en klassenmanagement (po: 64,4% en vo: 69,1%). Slechts weinig beginnende leraren gaven aan dat de begeleiding over digitalisering (po: 6,6% en vo: 15,6%), het hanteren van lesmethodes (po: 18,3% en vo: 19,8%) en vakdidactiek (po: 19,4% en vo: 23,9%) gaat. Twee derde van de beginnende leraren (po: 63,5% en vo: 66,8%) gaf aan dat de begeleiding aansloot bij wat ze nodig hadden. Naast begeleiding kreeg een ruime meerderheid (63,0%) van de beginnende leraren in het po reductie van taken naast het lesgeven. In het vo kreeg ruim een derde (37,6%) van de beginnende leraren met minder dan 2 schooljaren ervaring reductie van lesgeefuren en taken naast het lesgeven en een kwart (25,3%) kreeg een reductie van alleen lesgeefuren.

De inhoud van de aangeboden activiteiten is volgens de scholen (zowel vo als po) vaak gericht op pedagogisch (po: 75,6% en vo: 85,0%) en didactisch handelen (po: 85,9% en vo: 84,1%) en klassenmanagement (po: 75,6% en vo: 88,5%). Ook door scholen werd aangegeven dat de begeleiding het minst vaak gaat over digitalisering (po: 15,4% en vo: 28,3%) en het hanteren van lesmethodes (po: 38,5% en vo: 20,4%), maar de begeleiding van vakdidactiek ligt volgens scholen hoger dan volgens de beginnende leraren (po: 35,9% en vo: 39,8%). Dit beeld komt overeen met wat de ondervraagde beginnende leraren hebben aangegeven. Andere voorzieningen naast begeleiding komt overeen met wat beginnende leraren zelf aangeven. Ruim de helft van de vo scholen (56,8%) geeft reductie van lesgeefuren en taken naast het lesgeven. Daarnaast gaf een derde van de vo scholen (32,2%) aan dat er sprake van reductie van lesgeefuren is, dit komt in het po niet voor. De meerderheid van po scholen (80,5%) gaf aan dat beginnende leraren reductie van taken naast het lesgeven als andere voorziening krijgen.

Tabel 4.21: Onderwerpen waarop de de begeleidende activiteiten zich richten

	VO		PO	
	%	n	%	n
Weet ik niet	5,3	6	5,1	4
Pedagogisch handelen	85,0	96	75,6	59
Didactisch handelen	84,1	95	85,9	67
Omgaan met probleemgedrag	73,5	83	53,8	42
Kennis van ondersteuningsbehoeften	32,7	37	44,9	35
Differentiëren	43,4	49	61,5	48
Klassenmanagement	88,5	100	75,6	59
Hanteren van lesmethodes	20,4	23	38,5	30
Digitalisering	28,3	32	15,4	12
Samenwerken met ouders	37,2	42	52,6	41
Vakdidactiek	39,8	45	35,9	28

Aan scholen is ook gevraagd op basis van welke aspecten de inhoud van de begeleidende activiteiten werden bepaald. Volgens 60,% van de po scholen en 46% van de vo scholen doen scholen dit door naar de wensen en behoeften van de beginnende leekrachten te luisteren. Ruim een derde van de po scholen (33,3%) en van de vo scholen (38,1%) gaf aan dit te doen door elke beginnende leraar aan dezelfde begeleidende activiteiten te laten deelnemen. Ruim een derde van de scholen (po: 37,2% en vo: 31,0%) bepaalden dit (ook) door een inschatting te maken van de kennis en vaardigheden door een begeleider.

4.2 Beginnende en ervaren leraren

4.2.1 Achtergrondkenmerken

In Nederland hebben 1504 leraren in het po en 1884 leraren in het vo de TALIS vragenlijst ingevuld. In het po is de meerderheid van de leraren vrouw (84,6% vrouwen en 15,4% mannen) terwijl de verdeling mannen en vrouwen in het vo ongeveer gelijk is (53,2% vrouwen en 46,8% mannen). In zowel het po (33,3%) als het vo (40,7%) onderwijs werkt de minderheid van de leraren full-time. Ongeveer 10% van de leraren in zowel het po (9,9%) als vo (9,7%) heeft 3 jaar of minder ervaring voor de klas.

4.2.2 Opgedane kennis tijdens de opleiding

Tabel 5.1: Percentage leraren met op de opleiding opgedane kennis over verschillende onderwerpen (PO)

	3 years or less		More than 3 years		3 years or less				More than 3 years			
	Yes	No	Yes	No	Not at all	Somewhat	Well	Very well	Not at all	Somewhat	Well	Very well
Content of some or all subject(s) I teach	96,4	3,6	92,9	7,1	0,9	22,5	64,9	11,8	1,7	33,4	57,7	7,2
Pedagogy of some or all subject(s) I teach	99,5	0,5	97,7	2,3		20,7	64,0	15,3	1,0	27,0	63,0	9,0
General pedagogy	92,4	7,6	88,7	11,3	4,9	19,4	63,9	11,7	6,2	31,5	56,1	6,2
Teaching in a mixed ability setting	72,2	27,8	55,2	44,8	15,1	44,0	30,2	10,7	26,6	48,1	22,1	3,2
Student behaviour and classroom management	93,8	6,2	90,2	9,8	2,7	25,7	62,8	8,8	6,6	39,5	48,7	5,2
Monitoring students' development and learning	80,8	19,2	73,3	26,7	9,6	44,0	43,2	3,2	16,5	45,5	35,3	2,7

Tabel 5.1 laat zien dat in het po een meerderheid van de beginnende leraren aangaf tijdens de opleiding kennis te hebben opgedaan over vakinhoud, pedagogiek en leerlinggedrag en klassenmanagement. Voor deze onderdelen van het lesgeven gaf een ruime meerderheid (72.6-79.3%) van de beginnende leraren aan zich (zeer) goed voorbereid te voelen voor het toepassen van deze onderdelen in de klas. Een kleinere meerderheid gaf aan ook kennis te hebben opgedaan over differentiëren en het monitoren van de ontwikkeling van de leerlingen. Voor het differentiëren (40,9%) en het monitoren van de ontwikkeling van de leerlingen (46,2%) voelde minder dan de helft van de beginnende leraren zich (zeer) goed voorbereid.

Tabel 5.2: Percentage leraren met op de opleiding opgedane kennis over verschillende onderwerpen (VO)

	3 years or less		More than 3 years		3 years or less				More than 3 years			
	Yes	No	Yes	No	Not at all	Somewhat	Well	Very well	Not at all	Somewhat	Well	Very well
Content of some or all subject(s) I teach	90,0	10,0	92,8	7,2	1,9	12,8	48,5	36,7	2,8	14,0	58,3	24,9
Pedagogy of some or all subject(s) I teach	96,5	3,5	97,1	2,9	1,5	18,1	55,0	25,3	2,1	23,8	59,2	14,9
General pedagogy	88,2	11,8	91,0	9,0	7,7	28,4	48,8	15,1	6,8	32,3	53,0	8,0
Teaching in a mixed ability setting	55,0	45,0	43,1	56,9	28,4	43,3	22,9	5,4	39,6	34,0	21,2	5,3
Student behaviour and classroom management	94,6	5,4	84,4	15,6	2,5	31,0	54,6	11,9	8,5	35,9	46,8	8,8
Monitoring students' development and learning	73,6	26,4	56,4	43,6	13,4	44,3	38,3	4,0	26,5	37,2	32,3	4,1

Tabel 5.2 laat zien dat in het vo de meerderheid van de beginnende leraren aangaf tijdens de opleiding kennis te hebben opgedaan over vakinhoud, pedagogiek en leerlinggedrag en klassenmanagement. Voor deze onderdelen van het lesgeven gaf de meerderheid (63.9-85.4%) van de beginnende leraren aan zich (zeer) goed voorbereid te voelen voor het toepassen van deze onderdelen in de klas. Een kleinere meerderheid gaf aan ook kennis te hebben opgedaan over differentiëren en en een minderheid gaf aan kennis over het monitoren van de ontwikkeling van de leerlingen te hebben opgedaan. Voor het differentiëren voelde minder dan een derde (28.3%) van de beginnende leraren zich (zeer) goed voorbereid en voor het monitoren van de ontwikkeling van leerlingen gold dit voor minder dan de helft (42.3%) beginnende leraren.

4.2.3

Vaardigheden in de klas

Tabel 5.3: Percentage leraren met beheersing van verschillende vaardigheden

(PO)

	3 years or less				More than 3 years			
	Not at all	To some extent	Quite a bit	A lot	Not at all	To some extent	Quite a bit	A lot
Control disruptive behaviour in the classroom		6,5	46,5	47,0	0,2	4,6	38,1	57,0
Make my expectations about student behaviour clear		1,7	29,0	69,3	0,2	1,2	18,1	80,6
Get students to follow classroom rules		3,7	49,1	47,2	0,3	2,0	30,8	66,9
Calm a student who is disruptive or noisy		5,9	48,6	45,5	0,6	3,9	40,8	54,7
Craft good questions for students	1,4	10,8	53,6	34,1	0,1	4,3	54,7	40,9
Use a variety of assessment strategies	1,6	22,8	55,5	20,1	0,7	13,4	55,8	30,1
Provide an alternative explanation for example when students are confused		10,1	42,5	47,4	0,2	2,4	36,8	60,7
Vary instructional strategies in my classroom		15,7	51,4	32,9	0,2	7,9	47,3	44,7
Get students to believe they can do well in school work		2,8	32,2	65,0	0,3	1,0	24,6	74,2
Help students value learning		10,7	56,6	32,6	0,4	4,2	51,6	43,8
Motivate students who show low interest in school work		14,5	61,1	24,5	0,2	9,4	59,9	30,5
Help students think critically	0,5	14,0	53,4	32,0	0,1	6,0	53,9	40,0

In het po gaf de overgrote meerderheid (93.5-98.3%) van de beginnende leraren aan de vaardigheden voor klassenmanagement best wel of veel te beheersen. Voor vaardigheden gerelateerd aan lesinstructie (76.6-89.9%) en leerlingbetrokkenheid (85.5-97.2%) gold dit ook voor de meerderheid van deze leraren (Tabel 5.3).

Tabel 5.4: Percentage leraren met beheersing van verschillende vaardigheden (VO)

	3 years or less				More than 3 years			
	Not at all	To some extent	Quite a bit	A lot	Not at all	To some extent	Quite a bit	A lot
Control disruptive behaviour in the classroom	0,4	16,5	57,6	25,5	0,1	5,2	42,1	52,6
Make my expectations about student behaviour clear		5,7	50,3	44,0		1,9	29,3	68,8
Get students to follow classroom rules	0,3	14,5	61,9	23,2	0,0	4,2	48,2	47,5
Calm a student who is disruptive or noisy	0,6	16,0	58,2	25,2	0,5	6,3	44,8	48,4
Craft good questions for students		6,4	55,0	38,6	0,2	4,7	49,7	45,4
Use a variety of assessment strategies	1,2	35,9	45,2	17,7	0,7	15,7	56,3	27,4
Provide an alternative explanation for example when students are confused		7,9	40,3	51,8		3,2	34,0	62,7
Vary instructional strategies in my classroom	0,3	14,8	54,4	30,5	0,4	12,8	53,5	33,3
Get students to believe they can do well in school work		4,7	50,7	44,6	0,0	3,5	39,5	56,9
Help students value learning	1,0	16,8	61,0	21,2	0,5	10,3	59,5	29,7
Motivate students who show low interest in school work	0,7	43,1	45,1	11,1	1,1	22,4	58,7	17,8
Help students think critically	0,2	23,8	50,0	26,0	0,3	10,6	57,3	31,7

In het vo gaf de overgrote meerderheid (83.1-94.3%) van de beginnende leraren aan de vaardigheden voor klasmanagement best wel of veel te beheersen. Voor vaardigheden gerelateerd aan lesinstructie (62.9-93.6%) en leerlingbetrokkenheid (56.2-95.3%) gold dit ook voor de meerderheid van deze leraren (Tabel 5.4).

Tabel 5.5: Vaardigheden van leraren per sector, uitgesplitst naar jaren ervaring

	ervaring	klasmanagement		instructie		leerlingbetrokkenheid		totaal	
	ervaring	gem	SD	gem	SD	gem	SD	gem	SD
PO	3,0 years or less	12,2	1,6	11,9	1,8	11,5	1,5	12,1	1,6
	More than 3,0 years	12,7	1,6	12,7	1,7	12,0	1,3	12,7	1,5
VO	3,0 years or less	11,5	1,8	12,1	1,6	11,3	1,6	11,8	1,5
	More than 3,0 years	12,8	1,7	12,6	1,5	12,0	1,5	12,8	1,5

De betrouwbaarheid (Cronbach's alpha) van de schalen voor zelfeffectiviteit gebaseerd op bovenstaande vaardigheden voor klasmanagement (PO: 0,82 en VO: 0,82), instructie (PO: 0,72 en VO: 0,66) en leerlingbetrokkenheid (PO: 0,70 en VO: 0,72) is redelijk tot goed. De correlaties tussen aantal jaren ervaring en de subschalen zelfeffectiviteit in klasmanagement (PO: 0,12 en VO: 0,21), instructie (PO: 0,13 en VO: 0,13) en leerlingbetrokkenheid (PO: 0,16 en VO: 0,10) en de totaalschaal zelfeffectiviteit (PO: 0,17 en VO: 0,18) zijn zwak. Tabel 5.5 laat per sector voor zelfeffectiviteit het gemiddelde voor de verschillende subschalen en de totale schaal zien uitgesplitst naar beginnende en ervaren leraren. Beginnende leraren scoorden lager op de schalen lesinstructie (po: B = 0,68, SE = 0,14, p < 0,001 vo: B = 0,43, SE = 0,12 p < 0,001), klassenmanagement (po: B = 0,62, SE = 0,14, p < 0,001 en vo: B = 1,10, SE = 0,14 p < 0,001) en leerlingbetrokkenheid (po: B = 0,45, SE = 0,12, p < 0,001 en vo: B = 0,50, SE = 0,12 p < 0,001).

4.2.4 *Gedrag in de klas*

In het po gaf de meerderheid van de beginnende leraren aan de gedragingen gerelateerd aan duidelijke lesinstructie (76.4-94.0%) en klassenmanagement (85.6-94.7%) vaak of altijd in de les toe te passen. Voor gedrag ter bevordering van cognitieve activatie (27.4-68.2%) gold dit niet altijd voor de meerderheid van deze leraren.

Tabel 5.6: Percentage leraren met gedragingen (PO)

	3 years or less				More than 3 years			
	Never or almost never	Occasionally	Frequently	Always	Never or almost never	Occasionally	Frequently	Always
I present a summary of recently learned content	2,5	21,1	60,3	16,1	1,3	15,3	66,3	17,1
I set goals at the beginning of instruction	0,7	6,8	45,7	46,8	0,2	4,8	36,9	58,1
I explain what I expect the students to learn		6,0	48,0	46,0	0,2	3,2	46,9	49,7
I explain how new and old topics are related	0,9	18,5	61,7	18,9	0,4	11,2	63,1	25,3
I present tasks for which there is no obvious solution	10,5	62,1	27,0	0,4	6,9	58,3	32,2	2,6
I give tasks that require students to think critically	8,5	33,0	56,6	1,9	1,8	39,9	54,8	3,5
I have students work in small groups to come up with a joint solution to a problem or task	4,6	27,2	65,1	3,1	1,6	27,1	65,5	5,9
I ask students to decide on their own procedures for solving complex tasks	8,1	34,5	53,2	4,1	3,4	38,4	52,6	5,6
I tell students to follow classroom rules		5,3	23,3	71,4	1,2	6,5	26,9	65,4
I tell students to listen to what I say		8,0	25,2	66,8	0,8	6,9	26,9	65,4
I calm students who are disruptive		14,2	42,3	43,4	3,5	14,5	28,7	53,3
When the lesson begins, I tell students to quieten down quickly	3,0	4,6	29,0	63,4	3,0	8,0	29,0	60,1

In het vo gaf de meerderheid van de beginnende leraren aan de gedragingen gerelateerd aan duidelijke lesinstructie (67.5-92.2%) en klassenmanagement (80.7-90.3%) vaak of altijd in de les toe te passen. Voor gedrag ter bevordering van cognitieve activatie (36.9-49.9%) gold dit voor de minderheid van deze leraren.

Tabel 5.7: Percentage leraren dat aangeeft bepaalde gedragingen in de les te laten zien (VO)

	3 years or less				More than 3 years			
	Never or almost never	Occasionally	Frequently	Always	Never or almost never	Occasionally	Frequently	Always
I present a summary of recently learned content	3,9	28,6	52,9	14,6	5,7	29,7	51,2	13,4
I set goals at the beginning of instruction	1,7	23,3	43,5	31,5	2,6	20,1	47,1	30,2
I explain what I expect the students to learn	0,6	7,2	54,7	37,5	0,4	8,0	50,9	40,7
I explain how new and old topics are related	0,7	15,4	50,9	33,0	1,1	11,9	58,4	28,6
I present tasks for which there is no obvious solution	9,8	53,3	32,3	4,6	13,7	46,6	34,1	5,6
I give tasks that require students to think critically	4,9	45,2	43,9	6,0	2,6	42,7	49,8	4,9
I have students work in small groups to come up with a joint solution to a problem or task	15,7	40,2	38,4	5,6	11,1	40,7	40,4	7,7
I ask students to decide on their own procedures for solving complex tasks	21,1	45,4	28,8	4,6	13,3	46,1	35,9	4,7
I tell students to follow classroom rules	0,5	18,2	39,9	41,4	2,5	15,2	32,9	49,3
I tell students to listen to what I say		9,9	47,9	42,2	1,0	11,7	32,4	54,9
I calm students who are disruptive	2,0	14,0	52,8	31,2	3,1	15,9	38,7	42,4
When the lesson begins, I tell students to quieten down quickly	6,5	12,8	39,5	41,2	3,1	17,4	39,7	39,8

Tabel 5.8: Gedragingen in de les van leraren per sector, uitgesplitst naar jaren ervaring

	klasmanagement		instructie		cognitieve activatie		totaal	
	gem	SD	gem	SD	gem	SD	gem	SD
3 years or less	11,2	1,9	11,9	1,8	9,6	1,9	11,2	1,9
More than 3 years	11,0	2,1	12,4	1,6	10,0	1,7	11,5	1,7
3 years or less	10,8	1,9	12,3	1,7	9,7	2,3	11,3	1,7
More than 3 years	11,0	2,0	12,3	1,7	10,0	2,1	11,5	1,9

De betrouwbaarheid (Cronbach's alpha) van de schalen gebaseerd op bovenstaande gedragingen voor klasmanagement (PO: 0.66 en VO: 0.65), instructie (PO: 0.73 en VO: 0.73) en cognitieve activatie (PO: 0.85 en VO: 0.84) is redelijk tot goed. De correlaties tussen aantal jaren ervaring en de subschalen gedrag in klasmanagement (PO: 0.08 en VO: 0.05), instructie (PO: -0.13 en VO: -0.07) en cognitieve activatie (PO: 0.00 en VO: 0.08) en de totaalschaal gedrag (PO: -0.04 en VO: 0.03) zijn zwak. Tabel 5.8 laat per sector voor gedrag het gemiddelde voor de verschillende subschalen en de totale schaal zien uitgesplitst naar beginnende en ervaren leraren. Er waren geen significante verschillen tussen de beginnende en meer ervaren leraren op de schalen klasmanagement, instructie en cognitieve activatie.

5 Referenties

Coenen, J., Cornelisz, I., Groot, W., Maassen van den Brink, H., & van Klaveren, C. (2017). Teacher characteristics and their effects on student test scores: a systematic review. *Journal of Economic Surveys*, 32 (3), 848–877.

Gerritsen, S., Plug, E., & Webbink, D. (2017). Teacher quality and student achievement: Evidence from a sample of Dutch Twins. *Journal of Applied Econometrics*, 32 (3), 643-660.

Inspectie van het Onderwijs (2015). *Beginnende leraren kijken terug - Onderzoek onder afgestudeerden. Deel 1: de pabo*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2015). *Beginnende leraren kijken terug - Onderzoek onder afgestudeerden. Deel 2: tweedegraads lerarenopleiding*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2019). *De Staat van het Onderwijs 2019*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

OECD, 2019. *Talis 2018 Results (Volume I) Teachers and school leaders as lifelong learners*. Parijs: OECD

Scheerens, J. & Kirschner, P.A. (2021). *Progressief achteruit: Zwartboek over de last van slechte ideeën voor het funderende onderwijs*.

Van de Grift, W.J.C.M., Houtveen, T.A.M., Van den Hurk H.T.G., & Terpstra O. (2019). Measuring teaching skills in elementary education using the Rasch model. *An International Journal of Research, Policy and Practice*, 30 (4), p.455-486.

Visscher, A.J. (2020). On the value of data-based decision making in education: The evidence from six intervention studies. *Studies in Educational Evaluation*, 69, 100899.